

હીરાનો હાર

અથવા

રાજવંશી ગાયન.

પ્રગટ કર્તા

કાગળી મહમુદમીયાં એન્ડ એમ. બુકસેલર્સ
એન્ડ પબ્લીશર્સ.

૬૦ ટાવર રોડ, અલાયાની વાડી સામે-મુરત.

સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધીન છે.

અપનાર:—ગોવિન્દજી ~~પ્રકાશક~~ નાયક.

શ્રી “અનાવિલ અંકુ” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, બરાનપુરી/ભાગણ;
ભાજવાળી પોળ-મુરત.

કીમ્મત ૦-૧૨-૦.

૧૬૦૪૩
તૈયાર છે. —નવી ડીટેક્ટીવ વાર્તા— તૈયાર છે.
અઠંગ ઉઠાવગીર અથવા ચાલાક ચોર.

બહાદુરી ભરી ચોરી કરી—પોલીશને ત્રાવ ત્રાવ પોહરાવનાર

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૬૦૪૩

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ફીરાંગી દાર અથવા અઠંગવગીર.
ગાદીન

વિષય ટ - : ૨. ૧૨,

હાડભારી બોલવળી છેવટ ડીટેક્ટીવ ફરી રીતે ફતેમદ થાય છે.
તે જરૂર પાંચો. કીં. ખાર આના.

મળવાનું હેકાણું:—

શા. યુનીસાલ મગનસાલ બુકસેલર.

૧૦૦ રાણીતખાવ—સુરત.

રાગ ભીમપલાસ: (હાથ દીવાના)

હુનીયાને હંધા ચરમા, હાથ દીવાના લાગે-હુનીયાને
 મીરાં હતી દીવાની. નરસીંહ હતા દીવાનો,
 તે લકતી સુધા પીનારા, હાથ દીવાના લાગે-હુનીયાને
 જે પ્રેમના સુપંથી, શુદ્ધ પ્રેમને વીસરીયા,
 પ્રહલાદ ને એ મજનું, હાથ દીવાના લાગે-હુનીયાને
 નીજ જન્મ સીદ્ધ હક્કના, પાઠો ભનાવે તીલક,
 તે સ્વતંત્રના શુકાની, હાથ દીવાના લાગે-હુનીયાને
 હેડે વસી ખીલાફત, જુઝયા અત્રીખીરાદર,
 દીનપર ફીટી મરનારા, હાથ દીવાના લાગે-હુનીયાને
 સી. આર. દાસને નેહરૂ એ ઘેરીસ્ટરની શુભાવી,
 દેશ હાઝે હાજનારા, હાથ દીવાના લાગે-હુનીયાને
 આદર્શ વીર ગાંધી, જઈ જેલમાં ખીરાજે,
 તે પણ જગતની આંખે, હાથ દીવાના લાગે-હુનીયાને

ભમરીયો! કુવો:— (ભમરીયો કુવો)

ભારી ભેડાં ને હું તો નાજીકડી નાર
 કેમ કરી પાણીડાં ભયારે ભમરીયા કુવાને કાંઠે
 ગોરી નીચી ને ઉંચા કાંઠાં રાજ
 ચડતાં કમર લયકાયરે ભમરીયા કુવાને કાંઠે
 સરકે સાલુડા નીર સીંચતારે રાજ
 કોઈની નજર લાગી જાયરે.....ભમરીયા
 પાણી પાણી થઈ જતીરે એવાં પાણી ભરવા કાજ
 રસીલી ના જતી.

મીના સુખને કારણે પુરૂષ થાય કુરખાન
 તો પાણી ભરવા મહી શું ઝાઝું નુકસાન
 લોકોમાં મશ્કરી થાયરે ....ભમરીયા૦

ધુંધટનો ગરબો:—

ઝટ જાઓ ચંદન હાર લાવો, ધુંધટ નહિ ખોલું હું
 મને લાગ્યો એ હારનો નેહલો, તમથી નહિં ખોલું હું.
 મોંઘી તારી માગણી, મોંઘા તારા મૂલ.
 મોંઘી તારી પ્રીતડી, મેં કરતાંજ કીધી છે બલરે,
 ધુધટ ઝટ ખોલોને.

મોહન મેંતો માંગીયો, મોંઘાં ચંદન હાર,
 લાવો હાર પછી પીયું તમે, લુટો જોખનીયાની બહારરે.

ચેતન યુગ:—

(માતૃભૂમિ)

ઓ માતૃભૂમિ તારા સુકિત તણા કિનારા
કયાં છે પ્રકાશ ધારા અંશુ હૃદય અમારા—
વર્ષો અનંત વાળી રાત્રિ વીતિ છતાંયે
છે દુર વ્યોમમાંહિ આશાઓના મિનારા—
જે હોય કંઈ મલિનતા જન્મનાથ દૂર કરજે
અમને છે એક તારા ઓજસ ભર્યા સહારા.—

સમ્રાટ હર્ષ—

(ઘેલાં જીવન)

જોખનીયાં જીવન ઘેલાંકરે, લોચનીયાં ત્યારે તલસ્યા કરે;
દિલ દરદે ભરે, સૌ દિવાના કરે—જોખનીયાં
ઘેન આંખે વસેને હુસાવ્યા કરે,
નવીન લાવે જો દિલ, હોલાવ્યા કરે,—જોખનીયાં
વેપારમાં નફા નથી ને કમાણી આવી કરી;—
જંગાળમાં આવ્યા પછી તો લાઇઓ ભારે કરી—જોખનીયાં

સમ્રાટ હર્ષ:—

(ધાયલ જીવન)

પ્રેમી જ્યાં દિવાના, ધાયલ જીવન ન ભુલે!
દિલને જગાવનારી, વાંકી લમર ન ભુલે!
ખંજર તણા જખમ તો, હેતાં મલમ રૂઝાતા;
રૂઝે ન ધા ઇલમથી, તીરછી નજર ન ભુલે!
પળ એકના, વિયોગે, લાખો વરસ વીતે છે;
જીવે જુરી જુરીને, મરતાં અગર ન ભુલે!

ચેતન યુગ:—

(ચેતનના અંબાર)

આજ ઉતર્યા સ્વર્ગભુવનથી ચેતનના અંબાર

ઉતર્યા ચેતનના અંબાર

ઝીલ ઝીલ ઝો ભારતવાસી! તજ મોહ અંધાર-ઉતર્યા.
યુગ યુગની નિદ્રા વિસારી, તુચ્છ જીવનના મોહ નિવારી;
તન ધન જન્મભૂમિ પરવારી, માતૃભૂમિનું કષ્ટ ઉતારી
કર સાર્થક અવતાર—ઉતર્યા.

આત્મલોગના મંત્ર પચાવી, સહિષ્ણુતાનો ધર્મ શોભાવી
જગને નૂતન ધર્મ શિખાવી, પુણ્ય ભૂમિનું નામ દિપાવી
કર જગમાં જયકાર—ઉતર્યા.

સમ્રાટ હર્ષ:—

(દિવાનો પ્રેમી)

અમોને લોગ કે વિલાસની અભિલાષ નથી;
વિષયની વાસનાનો, હૃદયમાં નિવાસ નથી ?
સુધા છે સ્નેહ અને, વિષય તો છે વિષ સદા;
મજા છે પ્રેમમાં એ, મોહમાં મિઠાશ નથી ?
મળે જ્યાં મીટ ત્યાં, હજાર હર્ષ જાય ભૂત્રી;
દિવાના પ્રેમીઓનો અન્ય કાંઈ આશ નથી !

ચેતન યુગ—

(એક સવાલ ?)

મોહ ભરેલા જીવન અમારાં મોહ ભર્યા સંસાર વિષે
અમને રૂચે નિત્ય અવનવી મોહકતા શણગાર વિષે—
હેહ સ્વદેશી હૃદય સ્વદેશી તે ઉપર શણગાર વિદેશી

એ શણગારે દેશ ડુબ્યો છે દરિદ્રતાના બાર વિષે —
અમે સુકામળ કુમારીકાઓ દેશ લકિતની વાતો વચ્ચે
નાને મોઢે મોટી વાતો નવ શોભે વહેવાર વિષે—
દેશ હિન્દ છે વીરાંગનાનો છે સંતાન તમે સહુ તેનાં
ક્યાં છે હિસ્સો કહો તમારો ભારતના ઉદ્ધાર વિષે—

અજય ધારા:— (અંતરની વાત)

આજ સખી અંતરની પુછું જોકે વાત કહો
મીઠા સંધ્યા કે સખી મીઠાં પ્રભાત કહો—?
બન્ને લાગે મધુર બન્નેથી દુઃખ દુર
મેમાંથી કોણ રળીઆત કહો—?
સુખીઆને સાંજ ગમે દુઃખીઆ જન દિવસ ગણે
ચેલાંને કાંઈ ન ગમે શાણાને સર્વ ગમે
વિરહીને સૌ સમાન દિવસ અઝર રાત કહો—?
હમણાં રાત્રી થશે ને પ્રિયતમની પાસ જશું
એવાં ઉત્સાહે નહિ રહે બાન શ્યાન કરું
સંધ્યા રસરાજ તણી સજની સાક્ષાત કહો—?

અજય ધારા:— (ખોટું અભિમાન) રાગ-લજન
આર દિવસ ચડતી મળી ત્યાં આવ્યું અભિમાન
પાછળ પડતી હોય એ ભુલી ગયો અજ્ઞાન
રે પ્રભુતાના વ્યર્થ શુભાની
છે પડતી જોજ નીશાની મનમાં ધરે શુભાની

રાજ્ય લોકને કાશ્વ જગવે કલેશ વૃથા અભિમાની—
 એક ભૂમીના પુત્ર આપણે વૈર તૃષા આ શાની
 અરસ પરસના કલેશ મહીં છે બન્નેને નુકશાની
 વૈર તૃષા જ્યારે ટળે ત્યારે કલેશ ભુલાય
 કે જ્યારે ગુર્જર ભુમિ સૌથી શ્રેષ્ઠ ગણાય
 તમે શ્રેષ્ઠ કે અમે શ્રેષ્ઠ એ તકરારો મમતાની
 ભારતભૂમિએ તકરારોમાં નિર્મળ થઈ જવાની—

વિરની વટ:— (લાયકાત)

લાયકાતના પાઠ પઢાવો લાયક કેમ થવાય ?
 પઢી પઢીને પોપટ થાશું શીખવો તો શીખાય
 કહોને લાયક કેમ થવાય ?
 ભણતર ભણવા નીચાળીઆઓ નીચે બિચી ભય
 ગુરૂ વચનને ગોખી રાખે તો જ્ઞાની કહેવાય
 કહોને લાયક કેમ થવાય ?
 લાયકાતનાં લેખાં લાઠી બેને આમ લાખાય
 અરસપરસની આંખ મળે ત્યાં શિક્ષણ પુરું થાય
 એ તો શીખવ્યું ના શીખાય.

વિરની વટ:— (જમત રંગ)

સાધુ થઈને જે જે શીખ્યા એ સ્વામિ સમજવો
 કેવા કેવા થયા અનુભવ અમને કહી બતાવો ?
 બોલો રંગ જગતના કેવા ?

જાહેરમાં જે સહ્ય ગણાયે હોય નામના મોટી
અંદરખાને ઉધાં ધંધા દયાનત રાખે ખોટી
મોટી તકીએ બેસી બોલો રામ ફેરવે માળા
હુબમ કરી લોકોનાં નાણાં કાઢે છે દેવાળાં
જેવા રંઝ જગતના એવા.

અમર આશા:— (જમાનાની જહાર)

જેઈ થ્યો જમાનો આવ્યો આજે બેરાંની છે બહાર,
મીસ્ટરની કીમત કોડીની છે મીસીસના પોખાર.
સુધારે માંડ્યા તોફાન ફેશનમાં સઘળા બેભાન
કરવા ક્યાં પોખાર,

પક્ષ પાવડના લેપ લગાવી સન્નારી ચાદ્યાં પૂરવા.
ઢાલે લમણે બેઠા ડીયર આજે ધરને સાચવવા,
શેઠ કરી રહ્યા છે વેઠ. અર હોએ કે બેરોનેટ,
એજ મોડર્ન એટીકેટ.

વાત કઈ હું પ્રાયવેટ એકર્જેક્ટ-જેઈ થ્યો જમાનો.

અમર આશા:— (કટુ વચન)

કામીનીના કટુ વચન અમૃતથી મીઠાં માને (એ માને)
રસીક રમણ એ રસની રમતે રમણી રીઝવી બણે (જે બણે)
પુર મસ્તીમાં બેઠી સશીતા સામે થાતાં તાણે,
તહોય સરિતા વિશ્વ સકળની સાગર સાયવી બણે (સાયવી બણે)
જાત તમારી રીસાળ એવી પળપળ ઓછું આણે,
ગમતા અમને તે નર જે અમ વચને નાચી બણે (નાચી બણે.)

અમર આશા:— (ભારતની મૂકિત)

સ્વાતંત્ર્યતણા આજ ઉગ્યા સૂર્ય સાહેલડી
 ભારતની કુંજ કુંજ બગી રહી.
 ઝીલો ઝીલો પ્રકાશ ભરો ઉરમાં ઉદ્ઘાસ,
 આજ રાષ્ટ્ર વીણા રમણીઓ વગાડી રહી—સ્વતંત્રતાની
 તહોય પુરૂષો કહેતા કે હજી અમળા તમે,
 કષ્ટ સહેવાનાં ધૈર્ય હજી શીખો તમે.
 કહો પુરૂષોને રાષ્ટ્ર સુર ઝીલ્યા અમે.
 હતી અમળા બીચારી બીન શક્તિ શસ્ત્રધારી,
 સકળ રમણીને રાષ્ટ્ર ધુન લાગી રહી—સ્વતંત્રતાની

અમર આશા:— (મધુરા સત્કાર)

મધુરા સત્કાર અમે ઉરના આભાર સાથે,
 કરશું મહેમાન આજ આપના.
 સ્નેહથી સ્વીકાર અમે કરતાં આ વાર.
 હશે મીઠા ઉપહાર આજ આપના.
 સ્વાર્થી સંસાર પંથ મળતા કેાઈ વીરલસંત,
 સમજાવે જીવન ગ્રંથ ભાવના.
 મીઠા જેના પ્રબંધ સમજીને વીકટ ગંધ,
 તરસ્યા અનંત સંત જ્ઞાનના.
 દીવ્ય જ્ઞાન આપે સ્વર મીઠા આલાપે,
 એ મંજુલ સીતાર તાર આપના.

એ કોનો વાંક:— (રાગ-ગઝલ)

કરણી ભલી મજની કુળવાનની નીશાની
 નથી રૂપ કે જુવાની પહેયાન પાત્રતાની
 ધન માલ કે પ્રભુતા તેમાં નથી મહત્તા
 તુલના મહાનતાની સદ્ગુણથી થવાની
 ઉત્તમ તણે કપાળે નથી છાપ ઉચ્ચતાની
 ચારીત્ર શુદ્ધ ઉંચુ છે એજ ખાનદાની-કરણી

એ કોનો વાંક:—

ચુંબન વિણ તો સ્નેહ ન જામે જુઓ જગતના ખેલ,
 ચુંબનના ચટકે ધોવાયા, સ્નેહી મનના મેલ...તમે
 હારે જ્યારે વહતા વાણી, આંખ આંખ હંસીલે દહાણી.
 દિલથી દિલદબાવી કહેતું કંઈ કંઈ કીસ્સા કહાણી.
 વસમી વાતો એ મુશ્કેલ, સમજવી નથી અન્યને સહેલ.
 પશુ પક્ષીઓ જુઓ ખીચારા વાણી વીણ વીચરે દુખીયારા.
 સ્નેહ ઉમળકો મોન્ય પ્રતીએ, સમાવે ચુંબન દવારા.
 નિર્માળ સ્નેહુતણો એ વેલ પોશવી ચુંબનથી કરી પહેલ. ચુંબ

માતૃભૂમી:— (આઝાદીકી તમન્ના)

અપને જાતન ખાતીર... મરના મુઝે શીખા દો.
 આઝાદીકી તમન્ના.... ધરના મુઝે શીખા દો.
 હૈ હિન્દ દેશ મેરા.... મૈં હિન્દકા હું બેટા,
 જાને નિસાર હસ પર... કરના મુઝે શાખા દો.

પૈદા હુવા યહાં મૈં.... મરના મુઝે યહાં હૈં,
તબ આજ મૃત્યુસે ના...ડરના મુઝે શીખા દો.
જીવન બના હૈં ઝેરી... અબ કયોં કહું મૈં દેરી,
કુરબાન બન મેરી... કરના મુઝે શીખા દો.

મરીબની હાય !— (પૈસાનું સગપણ)

આંસુ અમારા દીનના લુછનાર આજે કોણ છે?
ભૂખ્યા જમ્યાએ પ્રશ્ન પૂછનાર અમને કોણ છે?
તરસે મરી જઈએ અમે પાનાર કો પાણી નંથી,
મીઠી જીભે બોલાવનાર કહો અમને કોણ છે?
થુ....થુ તિરસ્કારે બધા...પણ દાઢ કો દેતું નથી,
'દે આવ' સરખો શબ્દ પણ કહેનાર અમને કોણ છે?
રડનાર પર હસનાર આજે લાખ દુનિયામાં હશે,
રડનારની સાથે રહે પણ એક એવો કોણ છે?

મરીબની હાય ?— (પૈસાની બધીહારી)

જ્યાં જ્યાં જુઓ ત્યાં આજે ર...પૈસાની બોલબાલા.
પૈસે ગુલામી કરતાં....પૈસે સલામો ભરતા,
પૈસેથી લોક ઠરતારે... પૈસાની બોલ બાલા....જ્યાં
પૈસેથી જ્ઞાની થાતાં...પૈસેથી મન પાતા,
પૈસેથી સહુ પૂજતા રે....પૈસાની બોલ બાલા....જ્યાં
પૈસો કરે શ્રીમંતો...પૈસો કરે ધીમંતો,
પૈસાથી કીર્તિવંતો રે....પૈસાની બોલ બાલા....જ્યાં

પાપો કરાવે પૈસો....પાપો છુપાવે પૈસો,
પરમાત્માય પૈસો રે....પૈસાની બોલ બાલા...જ્યાં

ગરીબીની હાથ !— (અમીરો કેવા જોઈયે ?)

ગરીબી હાથ જે જાલે ન મદ મહોટાઈમાં મહાલે,
પ્રભુને ઓળખી ચાલે અમીરો હો તો એવા હો !
નિયમ પરમેશ્વરના પાળે મળે એમાંજ મન વાળે,
સુખી સાદું જીવન જાળે ગરીબો હો તો એવા હો !
પ્રભુના નામ પર પ્યારી કરે કુરબાન શ્રી સારી,
છતાંયે હોય સંસારી પ્રકીરો હો તો એવા હો !
સીતમ સંતોષથી સાંખે મુખે અપશબ્દ ના લાખે,
લરોસો રામ પર રાખે બિખારી હો તો એવા હો !
કરુણામય સુણી કહાણી ભરે જે આખમાં પ્રાણી,
સખાવતની કરે દહાણી દિલાવર હો તો એવા હો !

રણુગર્જના:— (પ્યારની લુંટ)

લૂટો તો લૂંટાને પહેલા પ્યારમાં;
એ ધડી તો યાજો બેલાં પ્યારમાં,
જીંદગી જોબન બધાં કુરબાન છે;

જાદુગરી આંખલડીના મારમાં—લૂંટો-
દિલડાંને હારવામાં છે મન;

હેયાં....જ્યાં લીંજે આ ધારમાં,
કટારી છે નયન ધાવો, ભરમ વાંકી તો ખંજર છે,
બધા ધાવો સહન કરવાને, સામે પ્રેમી અંતર છે;

નથી ધનવાન આ પ્રેમી, હૃદય પ્રેમી તો નિર્ધન છે.
અહીં તલ્વાર પ્રેમીની, અહીં પ્રેમીની ગરબન છે.-જીંદગી.
મરદના ઘાઃ— કોમીક-(આ વિચારવાની વાત છે)

કહો ભાઈ ક્યાંથી શાન્તિ વળે.

જીવલડો રાત દિવસ બહુ બળે.

કરમનો વાંઢાપો કયમ ટળે....કહો.

જમણે હાથે નીકળું ત્યારે જમના સામી મળે,

ચૌદે જતાં ચંદન મળતી ચાર આંખડી ઢળે.

આખા ગામમાં સૌ પરણેલાં જોઈને કાળજી બળે....કહો.

એળે જતો અવતાર કહો કોઈ ક્યાંથી મનડું વળે,

લટકાળી કોઈ લક્ષણવંતી જોઈને ચિતડું ચળે,

પાડોશીને બાર બાયડી અમને એક ન મળે....કહો.

મરદના ઘાઃ (ગંભીર મામલો)

જ્યાં જીંદગીમાં રસ નહીં, ધંધામહી કંઈ કસ નહીં.

ભાઈ ભાભી વશ નહીં, ખેરી તરૂંથી જશ નહીં

મામલો ગંભીર જ્યાં શું કામનું એ ગામ છે

નાસી જવું અહીંથી હવે મદાઈ એનું નામ છે

મારવાડ જોયાના કોડ મોહનજી મારવાડ જશું

ઝાઝી માથાફોડ છોડ એ દેવકી પાંજરે પુરાશું,

મારવાડ જશું ને માતેલાં થાશું બાટીને દાગ ખુબ ખાશું

મારવાડ જશું તો લુખ ભેગા થાશું,

અજય ધારા:— (રાગ-કળ્યાણી.)

જગતને જીતનારાઓ વિનંતી આ વિસરશે ના
તમારી વિજય કીર્તિને કલંકીત કાઢ કરશે ના
સ્વદેશી કે વિદેશી હો સ્વધર્મી કે વિધર્મી હો
છે ઇશ્વર સર્વને માથે સુલીએ ગર્વ ધરશે ના—
તમારા દેશનાં ગૌરવ તમોને હોય ને બહાલાં
અમારા આ પુનીત સ્મરણને ખંડીત કાઢ કરશે ના
અમે મરશું છતાં આત્મા અમારો અહીં સદા રહેશે
અમારી આત્મ વેદીને ચરણ નીચે કચરશે ના

અજાત શત્રુ:—

અહીંસાના ધ્વજપટ જેણે યુગયુગ ફરકાવ્યા
કરૂણા મંત્રે પ્રેમલત્રે ભારતગાન ગાળવ્યાં
ધ્વજ યુગયુગ ફરકાવ્યા

બુદ્ધદેવએ ભારત ગૌરવ દેશ વિદેશે વધાવ્યા.
પ્રેમસુત્રના કાચાતારે મહા સામ્રાજ્ય જમાવ્યાં
અવતારી જગતારી ગયા, જેણે બંધુભાવ ફેલાવ્યા.

અજાત શત્રુ:— (રાગ-કળ્યાણી)

જીવનરસ લુટનારાઓ લુટો છો કે લુટાઓ છો
હૃદય સાગરના તારાઓ ડુબ્યા છો કે ડુબ્યાઓ છો
હીનરાત સુખારસ પીવા તરસ્યા રહો છો કેવા,

છે અધરા લહાવા લેવા શીખો છો કે શીખાવો છો,
સાગર સદા તોફાની ઠરતો નથી સુકાની,
ખેડો સફર મનમાની તરો છો કે તરાવો છો

અજાત શત્રુ:—

મધુરાં ચુંબનનાં લહાણાં.....
લઈ દયો રાજ આજ અંતરમાં ઉઠાવતી ઉની જવાબા—
વીરલાં ચુંબનનાં લહાણાં.....
હૃદયો પ્રાણુ લહાણુ, મદ ભરતી રસઝરતી યોવન શાળા
આપ કલંકી તેવી હું ચે કલંકી.....
નાચે કલંકના સીતાર કેરા તારપર સસાર છુટે જહાર વાયે બહાણાં
ચંદ્ર કલંકી બહાલી ધંદ્ર કલંકી.....
નાચ્યા કલંકના સીતાર કેરા તારપર કીરતાર વારંવાર કે કૈ શાણા

અજાત શત્રુ:— (રાગ ગઝલ)

નયન શર છુટતાં ચાલ્યાં ઉભાં ત્યાં માર્ગમાં આવી.
ઘવાણો ભે ખછી દીલબર અમારે શું અમારે શું.
ખહુ છોડો નહીં બાણો રખેને શર ખુટી બરો,
જીવન રજની વીતી જાત સવારે શું સવારે શું,
જુલોને પુષ્પ શૈયામાં કરો છો ધાવ મનમાન્યા,
સજા અમને મઝા તમને તમારે શું તમારે શું.

અભાત શત્રુ:— (લોળી બામા)

હું તો લોળીને અભણી બાઈ પરણીને પસ્તાણી,
અધન્ય વગડે લુટાણી, કહોને જઈ કહેવી કહાણી-
મેં જાણ્યું મનમાન્યા સાથે રમશું રજની રંગે,
આઘા પાલવ તાણી, જમશું પ્રીયતમજની સંગે,
એણે પ્રીતલડી ન પીછાણી, માગ મનની મને સમાણી

અભાત શત્રુ— (લગ્ન વિધી)

રમાણી તમે ચોરાં આવો
જમણા કરને લંબાવો ચોઘડીયું વીંતી જાય છે,
અહીં માંડવડા બંધાવો.....
તમે સાજનીયા બોલાવો કેની લંકા લુટાય છે—
સસરાજી શરણાઈ વગાડે સાસુજી તમે તાસાં
ભુંગળ નાનાભાઈ વગાડે પત્ની બહેંચે પતાસાં—ચો.
વેવાઈમાં ગંગારામ છે દાપારાં દીલારામ છે.
જનઘયા આખું ગામ છે પછી સાજનનું શું કામ છે.
અલમ શ્યામા શ્યામ આવો આમ.

આપે આશીશ ગંગારામ, બોલો સઘળા રાધેશ્યામ

એક હી ભૂલ— (પૈસાનો ખ્યાર)

બાબા પૈસેકા ઝુટા હૈ ખ્યાર ભૂલ હૈ ભૂલતે હો,
હૈ દીખાવેકી ઈસકી બહાર મોંઢમેં ઝુલતે હો;
ભાગ્ય તારા જગમગે દોલત મીલે હસ્ત મીલે;
રસ રંજકે જલસે જમેં અહુબાબકે જમ થટ રહે.

સખજી બબ જીહાં કહે હમ મકકા ભરતે રહે,
કુટી ખુશામદ પ્યારસે જેમ અપની વો ભરતે રહે;

એક હી બૂલ—

મુજ લોલીકો ભરમાયરી મા કૈસે કરું,
સીધી સાલીકો કુશલાયરી મા કૈસે કરું.
મિરે પીછે પીછે આવે પ્રેમ ખાત સમજાવે.
મિરા લે ગયા વો મન કૈસે છીનતી,
પ્યારી ફેહકે ખુલાવે એસી ખાત કચુંકર ભાવે,
વો તો માર્ને નહીં એક મિરી બીનતી.
લાગી અસી અરરર....રરર....રરર....રરર

હાયરે મા કૈસે કરું....મુજ લોલીકો ૦

ઇસકી ચાલ ઔર ઢાલ, કરે મનકો ખેહાલ
મારે તીર નયનવા ઇસકે,
કરે જોસ જોરી પ્રીત યે કયસી નીકાલી રીત
મુજે મોહે અધીકાર મોપે કરકે,
છાતી મેંહો થરર...રરર....થરર....રરર હાયરે

મા કયસે કરું....મુજ ૦

સત્તાનો મહ:— (ભજન)

તું ચેત મુસાફર વહી જશે છે સમય ધડી કે બેધડી.
એ.....મસ્તી મનમાં રહી જશે છે સમય ધડી કે બેધડી.

છે આંખ છતાં કાં અંધ બને !

લઇ દીવો હાથ માં કુવે પડે !

અભિમાન અધ્વપર ચડી ચડી.....છે સમય૦

કંઈ ચેત હજી અજ્ઞાની
થઈ જશે જીવન પાણી પાણી.

પણમાં ને કાળ જશે જકડી..... છે સમય૦

પડતીના પડઘા પડી રહ્યા,
દુઃખના ઠંકા ગડગડી રહ્યા.

ને વિપત વાદળી શીરે ચડી.....છે સમય૦

સત્તાનો મદ:— (માયાના બંધન)

હું કોણ અને આવ્યો ક્યાંથી એ ભેદ નહીં સમજે મનમાં
લપટાઈ બને મોહાંધ અતિ માયાના બંધનમાં—પડી માયાના૦
કર્મ પ્રમાણે જન્મજ ધરતો નહીં કરે પાપ એ કરાર કરતો
જીવ જન્મતા ભુલે સઘળું હું અહીંયા તુ ત્યાં—પડી માયાના૦
યૌવનમાં એ ધન જોબનમાં મુગ્ધ બને તરૂણીના તનમાં
ઉંચું જોઈ ચાલે અભિમાની ઉછળે ક્યાનો ક્યાં—પડી માયાના૦
બુઢાપામાં કાયા કંપે તોય ઉપાધીથી નહીં જાયે
કાળ પાશમાં પડી આખરે આવે જ્યાંનો ત્યાં—પડી માયાના૦
લાખો જીવ હમેશાં જાતા મૃત્યુના મુખમાં હોમાતા
તો પણ જોનારા પોતાને અમર ગણે મનમાં—પડી માયાના૦
એ ઘટમાળા આ દુનીયાની સમજે સહુ જ્ઞાની અજ્ઞાની
છતાં મોહમાં ભુલા પડે છે વિશ્વ વિષમ વનમાં—પડી માયાના૦
આત્મા છે અવિનાશ સદાયે નિર્વિકાર છે એ સમજાયે
મળે શાન્તિ ત્યાં કર્મ લય થતાં આત્મ ચિંતનમાં
મહા પરમાત્મા ચિંતનમાં.

અટંકી વીર:— (કુસંપના ક્ષણ)

મિથ્યા મમત મોટાઈમાં કુસંપ વધતો જાય છે !
ભારત ભૂમિનું લયંકર ભાવિ મને દેખાય છે !
પ્રલયના પૂરમાં, જુઓ નૌકા તણાએ દેશની—
ફાલી પુલી પુલવાડીઓ કરમાય છે આ દેશની—

x x x x

ઐક્યતાને સાધવા આપ્યું અમી બલિદાન છે !
પ્રતિજ્ઞાને પાળવી એ ધર્મનું અભિમાન છે !
લાડીલી કન્યાને કન્યાદાન આજે આપજો—
સોલંકી ને પરમાર વચ્ચે સંપ શાન્તિ સ્થાપજો—

x x x x

કીર્તિ સ્થંભ— (પ્રમદા પુરાણ)

લખી શ્લોક દશ હજાર, કર્કે શાસ્ત્ર હું તૈયાર
ધાયું પ્રમદા પુરાણ એનું નામ છે—
શ્રીશ્રી શેલે છે સંસાર, સ્ત્રી છે સઘળા સુખનો સાર
એને આધીન રહેવામાં આરામ છે—
ખડલાં શ્લોક લખાશે એ, સ્ત્રી એ ધરતી માતા છે
તારે તેમજ બાળે તે, એને ચરણે હજારો પ્રણામ,
ધરનો રાજ નર કહેવાય, પ્રમદા પ્રધાન તેનો થાય
એમાં કોણુ શ્રેષ્ઠ કહેવાય, અહીંયાં સઘળા પ્રમનો વિરામ છે
સ્ત્રી છે રાજ પુરૂષો ચોખા, સ્વાદ ભોગો તોએ નોખા.
એમાં કોના કરવા ધોખા, અહીંયાં પ્રધદા પુરાણ તમામ છે—

તારણહાર—

અજાણ્યા તે રનેહ કેમ કરીએ સાહેલી
 અજાણ્યા તે પંથ કેમ જમએ-સખી,
 પ્રીત સાગરનાં વારી છ ઉડાં સાહેલી
 જોઇ જોઇને વિચારી પાય ધરીએ-સખી,
 ભેદ કંચન કથીર તણા જાણી લઇએ
 નહીં ઉજાણે દુઃખ સંખી માની લઇએ
 હૃદય પરખે કે હૃદય અમે અર્પી દર્શએ
 નયન નીરખી પીછાણે પ્રાણ વારી જમએ,
 નહીં પ્રેમના બજાર આ સંસારમાં સાહેલી
 હૃદય રતનના વેપાર કેમ કરીએ-સખી,
 મળે સાચા હિરહાર પછી શાના વિચાર
 મહી સાચા ભવતાર પાર તરીએ-સખી.

તારણહાર—

પુછી જો જગતના ધનવાનોને પૈસા ક્યાંથી આવ્યા
 કાળાં ધોળાં કૈંક કરીને કૈંના માલ પચાવ્યા
 કરી ઉચાપત માલ ખીજના આખર કોઈ ન ફાવ્યા
 માળાના મુળગા જતામાં કૈંક રૂંદે હડકાયા
 બાગબગીચા કૈંક બંગલા પૈસાથી બંધાયા
 સત્ય નિતિની ભલી કુપડી જ્યાં ધરેની છાયા

તારણહાર—

અજામ રતન એક આપું ન આપું કહો આપું
 તો-અંને કુપું રાખશે ?

રત્ન મોંધુ જે હોય એ તમારું હા'—તમને બહુજ
પ્યાર તમારું ગણીને તમે રાખશો.

વાર ઘાટે એ રત્ન કાંઈ મળતાં નથી,
અમે જુઠી લાલચ જેધ ઢળતાં નથી
જે ! જે ! કલ્પવૃક્ષ રોજ રોજ ફળતાં નથી
પ્રાણુ ચારે સ્વીકાર રાજ સુંદર ઉપહાર
ગણું પ્રાણુથી અધિક પ્રાણુ માનશો.

તારણુહાર—

નંદનવન સમ દેશ આ જેનાથી સોહાય
ભારત રમણી આજ તે ચરણ તળે છુંદાય
જગતનાં આંસુ દહોનારાં લુછો અખળા તણાં આંસુ
વહે છે આજ ચોધારા લુછો અખળા તણાં આંસુ
તમારા દેશની લક્ષ્મી તમારું તેજ ને ગૌરવ
અરે સન્માન ચાહનારા લુછો અખળા તણાં આંસુ
નથી એ અશ્રુનાં મિંદુ ભર્યાં છે મિંદુમાં સાગર
જશે આ દેશ પાતાળે લુછો અખળા તણાં આંસુ

તારણુહાર—

રાત્ર-કળાત્રી.

દિવાના પ્રેમના પંથી પ્રિતીના પંથ જશે ના
સુધા માના એ વિષ પ્યાલા પીશો કેકાને પાશ ના
કીનારા નહીં જડે શોધ્યા વિષમ વમળે ભમી ચરશે
એ સાગરના અતલ તલમાં હડયને કોઇ ખોશે ના
દિવસને રાત રોવામાં નયનમાં નીર ના રહેશે.
અરે છે પ્રેમ દાવાનળ વિગળ જ્યોતિને ભેશે ના.

તારણહાર—

દેખાદેખી કરવા જાય, એના ઢેડ ફેજેતા થાય,
 આખર ઇજ્જત લીલામ બાવી થાય છે.
 લલે હુમ થવા જાય નકલ અસલ ભૂલી જાય
 આખર બગલા તે બગલા કહેવાય છે.
 હે ! વાંદરચાળા બહુ કરીએ, રોગટ હાંસી થાય;
 ભુલ્યા ત્યાંથી સમજે બહાલા
 સોળે સજે શણગાર સંખણી, પદમણી ના થવાય,
 ભુલ્યા ત્યાંથી સમજે બહાલી, હવે છોડ લવારી છોડ.

વીર ભુપણ— (સારું કૌણ ?)

પડજે સંસારમાં વિચારી, પરણશે ના કદી નારી.
 રહેજે લલે બ્રહ્મચારી, પરણશે ના કદી નારી.
 ભૂડી કો ભારજથી પડતાં પનારાં છંદગી જઈએ હારી;
 કોઈને કહીએતો થાય ફેજેતા રહેવું સદા મન મારી—પરણશે
 નિર્લજ નગુણી જાતિ નરોની એથી નિંદાય છે નારી;
 પોતાનો વાંક તો જરીયે ન જોતા અબજાને પાડે ઉતારી
 પુરૂષની જાત છે નહારી...પરણશે.

વીર ભુપણ— (કયાં ગઈ ?)

કોઈ કહેશે કે જીવાની કયાં ગઈ !
 મહાભરેલી છંદગાની કયાં ગઈ !
 ગર્વથી કહેવા થશે આનંદમાં ઉદ્ધાસમાં,
 રાગના અનુરાગમાં કે પ્રેમના અભ્યાસમાં,
 ના ખચર યુવા દિવાની કયાં ગઈ !

આવશે જ્યારે બુઢાપો કાય ડગમગ ડોલશે;
ભોગવ્યું જો નહીં હશે તો ત્યારે પસ્તાવો થશે.
બોળાશું કુકી ગુમાની કંયાં ગઇ !

અંશાવતાર—

ધારો કે ધન ખરચી નાખ્યું અને દરજ્જો જાય
ધારો કે રસ્તે જાતાં જો પાપ કદી પકડાય
શ્વસુરજ કહો પછી શું થાય ?
વેન પ્રભુતા રાજ્ય મહિ એ ઘર ભરવામાં સાર
પરમેશ્વરના રાજ્ય મહી છે ઘોર પાપનો ભાર
શ્વસુરજ કહો કેમ વેઠાય ?
ખરી શીખામણ સમજો નહિ એ છે અક્ષતની તાણ
અમ જેના ભોળાભાનો બેલી ભગવાન
શ્વસુરજ એજ અમારો ન્યાય !

અંશાવતાર—

મારો મીઠો સંસાર તોય જામે તકરાર
રોજ લડતાં પાછાં મનાતાં અમે
એ છે મુરખ જરાક હું છું હઠીલી જરાક
નહીં કરીએ કચુલ અમે કોઇ કોઇનો...વાંક
નમ્યુ આપે ન કોઇ કલેશ ક્યાંથી શમે
રોજ હારે છે એ ને મનાવે મને
માફ માગી ને અતે રીઝાવે મને
રહે મારી સરસાઇ એજ મુજને ગમે

વીરના વેર—

ઓ માતૃભૂમિના સૂર્ય થયા નિસ્તેજ આજ કહો સાથી ?
સ્વાતંત્ર્ય સરોવર રાજહંસ પરતંત્ર થયા કહો ક્યાંથી ?
ગૌઆઠાશુના પ્રતિપાલ ઓ ક્ષાત્રપાલના બાળ
રણહાક પડી વીર ઉઠો દુંદુલી ગાળે,
ઓ દેશખંડુ કરશસ્ત્ર ધરો નિજ જન્મભૂમિને કાળે
દીન હિંદમાત ચોધાર રડી કરે આજ પોકાર
એ અશ્રુ લુછવા બનો શિવાજી સાથી
કેમ દીલ્હીપતિના દાસ બન્યા ઓ ! ક્ષાત્રવીર ભડભાથી

વીરના વેર—

હુજલે હુજલે ડગલાં ભરજે સખી જીવન જલ છલકાય નહોં,
હૈયે મુજને કંઈ થાય સખી શું થાય બળયું સમજાય નહોં.
મઢવેન ચઢયાં તુજ લોચનમાં કહે કોણ વસ્યું તનમાં મનમાં
કોઈ આવી વસ્યું મમ લોચનમાં બળી મીટ મીટ સમાય નહોં.
જેજે અધુરી મધુરી કળી તું કોઈ ભોગી બ્રમર ચુંભી જામ નહોં.
રસચુમ્બન તો જીવન બંધન જીવ જાય છતાં તુડી જાય નહોં.

સ્વામી ભક્તી—

પ્રવીણ છું ચપળા ચતુર મુજણ મધુર બોલી મારું બાણ.
દરબારીની દુલ્હન હું છું દાવ પેચ રમનાર.
પ્રપંચની હું જાળ બીજાવી સપડાવું શિકાર
ખુદે ભેદ તમામ ખુશામત સાધેન શ્રેષ્ઠ ગણાય.
ખુશામત ખુદાને પ્યારી ધાયું સર્વે થાય.

સ્વામી ભક્તી—

ભેર આ કર કંઠેની આપને ચરણે ધરે,
 માલિકને માટે કહો તો પ્રાણ મારો પાથરે,
 સ્વામી ભક્તિમાં કયું સૌભાગ્યનું અભિદાન છે,
 દેશ ભક્તિનું અમારા હૃદયમાં અભિમાન છે,
 પ્રાણ સાટે ધર્મ છે ના પ્રેમની પરવા કરે,
 મુક્તિનો એ માર્ગ છોડી હું નહિ પાછી ફરે,
 કામ આવે આપને તનની ઉતાર આમડી,
 જીવનના થાસ છેલ્લા સ્વામિ ભક્તિના ભરે.

સ્વામી ભક્તી—

આવે દાવ સોગડી મારે બગડી બાજી જતી જાય
 ભાયડાની વાતો ન્યારી.
 છે સાહસ કરનારી, જેના ભેદ નહિ સમજાય;
 બાયડીની પણ બહિહારી.
 હોય ગમે તેવા પણ મદર્ મૂછાળા રહેવાય,
 મૂછના પાણી સામે સ્ત્રીનાં પાણી ઉતરી જાય;
 ભાયડાની વાત ન્યારી.
 ધાર્યું પોતાનું કરનારી નારી જાત ગણાય;
 એક ચોરલાવાળીથી આખા આલમ અંજાય;
 બાયડીની પણ બહિહારી.

અશાવતાર—

વશમાં છે પ્રણય પથ કંથને ભરોસે
 રસના સિંધુ અનંત કંથને ભરોસે

હું આકાશ અને પાંખો બંધાઈ રહી
ઉડવા અભિલાષ વંત કંથને ભરોસે
જગની અબાણુ અમે સોંપ્યાં તન પ્રાણુ અમે
અધરા છે જીવન પ્રથ કંથને ભરોસે

સંગ્રાહ—હર્ષ—

રાગ ઉસ્તાદી

ગરવા હગાણું સાવરીયાં
સુરતીયાં તોરી મનકો લોભાઈલી !
તિરછી હય તોરી નજરોયાં—સુરતીયાં તોરી
નિરાલો સખસે જહાંમે યે હુરનવાલો હય
નજર ચુરાકે જગરપર લગાને ભાલો હય
હજારો સેંકડો ફિલ પાંઉસેં મીસલ ડાલો
ઔર દેખનેમેં બડ સીધે લોલો ભાલો હય
મારી કટારી પ્રેમકી કારી
બારી હય મોરી ઉંમરીયાં—સુરતીયાં તોરી.

સંગ્રાહ હર્ષ—

(વિદાય)

વિદાય. હાલમ ? તમારી લેતાં, જવું અમારે રહી રહીને !
જગર અમારાં જળી જવાનાં, નયનથી આંસુ પડી પડીને !
ભર્યાં સરોવર થયાં અઢીઠાં, જણાયાં મૃગજળ તમેને મીઠાં,
તમે એ મૃગજળ પીજો મુખેથી, જગરનાં પ્યાલા ભરી ભરીને !
અમેને નહોતી ખબર તમારી, દશા, આ કરશે તમે અમારી
હસી રહ્યા છો હવે અમા પર, કલ કલેજ કરો કરીને !—

કીર્તિ સ્થંભ—

રાગ ભજન.

એક સમય એવો હતો, હતાં રાજ્ય બન ધામ
આજ સમય છે એજ કે, સરવર તીર મુકામ

મનવા ... .. નવ કરીએ કંઈ કલેશ,
કોઈ દિન હોયે રાજ સિંહાસન, કોઈ દિન સાધુ વેશ.

ચડતી પડતી ચક્રનાં એ સઘળાં તોફાન

નહિ હર્ષ કે શોક જ્યાં હરિ ઈચ્છા બળવાન—

કીર્તિ સ્થંભ—

નરસિંહ ચાલ જઈએ કાશી, ડખકાં મારીએ એકાશી

૮૨, ૮૩, ૮૪ થી હુટીએ

સારા પંડિત જોતાં જઈએ, ૧, ૨, ૩, ૪ રાતો રહીએ.

નવાં નવાં અફીણ ખાઈએ,

ચાલ લાઇ લાખેણી મઝા હુટીએ.

મધુ માસમાં મહુણ એમાં કરીએ જઈ તર્પણ

લાડુ કરીએ બેત્રણ મણુ જમવા ચતુર પંડિતોને ચુટીએ

પરમાન દર્શનથી શીવરાયા પુરો પાવન કરીએ કયા

ત્યાંથી હરખાયા હરખાયા જઈએ,

સસરા સાળા બંધુને કુટીએ:-

કીર્તિ સ્થંભ—;: રદયની વાત:-

દિવસો વીતે વાતચાતમાં, નાની લાગે રાતજે

જાણે હમણાં રાત પડીને, હમણાં થયું પ્રભાતજે

એવા એ દિવસો તે ક્યારે આવજો.

આજુ આવે સાસરીયેથી કરે મરકરી સહીયર જ્યારે

ઉપરથી રીસાઈયે ત્યારે, હૈયે હોયે નિરાંતજે—એવા,

ભાન રહે નહિ રાત દિવસનું, રવમસ્તી ની વાતો કરતાં

ભય હુમરો રાત છતાં પણ, ખુટે નહિ એ વાતજો એવા.
જે ઘડી આખા જીવન ભરમાં, એકવાર આવે જીવતરમાં
એ ઘડી આગળ આ જીવનની કંઈએ નથી વિસારત. જો-એવા
કીર્તિ સ્થંભ માટીનો મહિમા.

માટીની પ્રભુતા વડે સજીવ છે સંસાર
મર્મ ન સમજે તે નરો ભુમી ઉપર ભાર,
ભુમિના નાથની ભુમિ બધી કહેવાય માટીમાં—
સકળ સામ્રાજ્ય સમૃદ્ધિ બધી સરળાય માટીમાં—
કહી મારો તણી કાયા, અને માટી મહિં માયા
જગત સરળાય માટીથી અને લોપાય માટીમાં—
મુઠીમાં માટી ભરો મર્યો રાજ્યનો ભાર
કરં જાન આ હાથથી, રાજ્ય તણા ભંડાર

કીર્તિ સ્થંભ— રાગ ગઝલ

આ પૃથ્વિ છે પરમેશ્વરની, પૃથ્વિપતિ એ એક છે
જ્યાં ભૂપતિ છે કેંક પણ ભૂમિપતિ એ એક છે—
જે અન્નનાં કણ એકમાં લાખો કણો ઉત્પન્ન કરે
જે બીજમાં વૃક્ષો રામાવે. અકળ અતિ એ એક છે—
જેની ક્યા મોટા થકો પણ રંક પર ઝાઝી રહે
એ દીનનો આધાર જેની, અકળ ગતિ એ એક છે

કીર્તિ સ્થંભ—

મારે સાસરીયે જઈ કોઈ કહેજો એટલડું

પ્રીતમજી આજ્ઞા મોકલે.

મને પીયરીયામાં હવે લાગે એટલડું. પ્રીતમજી આજ્ઞા મોકલે.

રાત જાગી જાગીને જાય છે
આંખ મીચુ તો સ્વપ્નાદેખાય છે

મારું હૈડું જ્ઞાન સાન ખોધ થઈ ગયું લુલકાણું—પ્રીતમજી
મને મહેણાં મારે સાહેલડી
ફાલી કુલી છે જીવનની વેલડી
ઘેલી થઈ છું વીરડુ બળે છે કાળજડું—પ્રીતમજી.

કીર્તિ સ્થંભ—

સજીવે સંજીવે સજની તું શણગાર
ગુંથીલે સ્નેહ સુમનના હાર, અલીએ હુમણાં આવશે
સખીએ છે સાચા શણગાર
હારથી મોંઘા હૈયાહાર મળ્યાથી મનડું માનશે
હૃદય હોય સુંદર સજની ત્યાં ડાળ વૃથા શાને
સુંદરતા લુખી નવ શોભે હૈયાં હરવાને
સ્વજનના નયનોથી સત્કાર
ઉઘાડા મન મંદીરના દ્વાર અલીએ હુમણાં આવશે

માલવપતિ— રાગ ગઝલ

હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમીને, નીગમનાં જ્ઞાન ઓછાં છે,
ન પરવા માનની તોયે, બધાં સન્માન ઓછાં છે.
તરી જાવું બહુ સહેલું છે, મુશ્કીલ કુખવું જેમાં,
એ નિર્મળ રસ સરીતાથી ગંગાસ્થાન ઓછાં છે.
પ્રણય કલહે વહે આંસુ ચુમે ચાંપી હૃદય સ્વામીન
અરે એ એક પણ મારે જીવનનાં જ્ઞાન ઓછાં છે.

સિરાબુદૌલા—

રાગ ગઝલ.

ગંધ છતાં એની છબી આવે નજરમાં,
 આંખો ગજબ જાદુ ભરી ખુંચે જીગરમાં,
 દેખાવમાં લોળી છતાં જાદુ ભરી એ,
 રાખે હજારો તીર કાતિલ વાકી ભમરમાં
 ગાલો મહીં લાખો ગુલોની લાલી છુપાવી,
 ઉલી હુતી નજાકત ભરી એ રશકે કમર ત્યાં,
 પરવા ન તાજે તખ્તની એ નાજે આદાપર,
 વણમૂલ વેચાયા અમે માશુકના કરમાં.

સિરાબુદૌલા—

રાગ ઠંબાલી.

જેવી કરે જે કરણી તેવી તરત ફળે છે,
 બદલો પુરા ભજાનો, અહીં નો અહીં મળે છે.
 ઉંચે ચડે છે જમારે, સહુને એ તુચ્છ ગણતા,
 પટકાવ જ્યારે નીચે, ત્યારે સમજ પડે છે.
 હસતાએને રડાવે, રોતા ઉપર હસે જે,
 રોનાર તેને કોઈ, આખર નહીં રહે છે.
 આપ્યા વિના ન મળશે, વાવ્યા વિના ન ફળશે,
 ઇન્સાફ એજ કુદરત અહીં નો અહીં કરે છે.

સંસાર સાગર—

તખીયતનો તમાસો.

હું તો નાબુક તખીયત વાળી, મારો તખીયતને સાચવજો,
 મારા મીઠાજને સંભાળી, મારો તખીયતને સાચવજો.

મમ્મની માનીતી હું છું, પપ્પાને બહુ પ્યારી,
વાત કરે કોઈ ગુસ્સે થઈ તો, ઘડકે છાતી મારી.
ઉઠી સવારે આઠ વાગતાં તરતજ આ પીનારો,
લેટ થાય જો મીનીટ એક તો તબીયત જાશે મારી.

સંસાર સાગર—

ઘરને સંભાળી રાખતાં, વાઢી જતી રહી;
લટકારીને લોભાવતાં, લાડી જતી રહી.
સીધી સડક જતો હતો. ત્યાં ધાંભલો નડ્યો.
મોટર હુમારા પ્રેમની આડી જતી રહી.
જાવું હતું દાદર ઉપર, પણ ભાન ન રહ્યું,
એ મોહમાં માહીમની, ખાડી જતી રહી

અન્યધારા—

જ્યાં નથા ગરજ તલભાર સખી ત્યાં ગરજી થઈ કાં જઈએ
છે એ જીવન આધાર એમને ઝાઝુ તે શું કહીએ
અંકાય નહીં અણમૂલ દનેહનાં મુલ કદી આ રીતે
સજની નવીન ડાઘ રીત શીખવશે આજ પ્રિતમજી પ્રીતે—
જળ સરિતાનાં જેમ રત્નાકરમા ભળી થાય છે ખારાં
અમે ભવ્યાં તમેમાં એજ પ્રકારે નથા લેશ પણ ન્યારાં
છે એજ દનેહ ત્યાં માન અને અપમાન તણી શા પરવા
યાચો ક્ષમાના દાન કરે રસ પાન કલહ પરીહરવા.

વીર ભુષણ— ચિરનારી.

વાયા વીરત્વના વાયરારે ! હવે થઇને અધીર;

રમણી રણુ જીતવા નીસરી.

કોમળ હૈયાને એનાં કુમળાં શરીર.....રમણી.

જગ્યા હજસ એના અંતરના બારણે,

માતૃભૂમિની બીઠ ભાગવાના કારણે,

કેસરીયાં કાળજાં ને કેસરીયાં ચીર.....રમણી.

વીરના વીર—

નયનો છાના અશ્રુ સારે શાને રડતી તું ચોધારે,

વારેવારે શું સંભારે તારા દર્દી દીલડાની ઠહેને દવાએ કંઈ,

દર્દી દર્દીની ગત જાણે ધાયલ વાગ્યા ધાવ પીછાણે,

કોઈની પીડા કોઈ શું જાણે.

જગતમાં દર્દી દીલડાંની તો છે દવાઓ નહીં,

કદર નહીં દીલની જેને એને તે દીધ કાં દીધા;

જે રસ્તે લુટાયાં જહેની એ રસ્તા શીદ લીધા;

વિષયમાં અમૃત કયાંય ન દીઠાં.

ખાલી કોમળ કાળજડાને કંપાવે નહીં,

બાઈ મીરાંને જઈને પુછે કે કાતીલ વિષ કેમ પીધાં;

દમયાંતીને જઈને પુછે વનમાં શા મુખ દીઠાં,

સાચી સતીનાં મેં વૃત લીધાં.

કોઈ બીયારા કુમાર દીલને સતાવે નહીં.

વીરના વેર—

આવી તમારે દ્વારે સંદેશ એક દેવા,
 શીખવ્યા તમે જે પાઠો પાછા તમોને કહેવાં.
 જે માટીમાં ઘડાયાં માનવ અમારાં,
 જે માટીમાં જડાયા વીર પૂર્વજો તમારા.
 તરસી બની એ માટી મમ રકત દાન લેવા,
 જવાળા તમે જગાવી નિજ દેશ ભસ્મ કરવા,
 બલિદાન બની એમાં વિભૂતિ શરીર ધરવા,
 રણચંડીકા બનીશું રણજંગ આજ લેવા.

સમ્રાટ-હર્ષ— કર્મયોગ—

જ્યાં કર્મયોગની દિવ્ય વહે છે ધારા !
 ત્યાં વંદન આજ અમારાં !
 જ્યાં આત્મ ત્યાગમાં આન ગીતનાં ધ્યારાં;
 ત્યાં વંદન આજ અમારાં !
 એ રણયૂરા શસ્ત્ર ધરે ના; ધૈર્ય બાણ ધરનારા;
 વિશ્વ પ્રેમમાં વિશ્વ ડુબાડી, વિશ્વ વિજય કરનારા—જ્યાં
 કર્મયોગ એ જગ સેવા છે, ત્યાગ સહુ ત્યાં ન્યારા;
 કર્મવીર તેને કહેવા જે સેવક થઈ ફરનારા
 કર્મવીર તેને કહેવા જે સેવક થઈ ફરનારા
 જગતારીને તરનારા
 ત્યાં વંદન લાખ અમારાં—જ્યાં

વીરના વેર— રાગ કંવાલી

મહ મોહમાં ફોનાનાં સંતાન આ અમારાં;
હુંટી રહ્યા છે સન્માન એ તમારાં,
ગૌરવ ઘટયાં અમારાં કીર્તિવરી એ બીજને;
ડુબ્યા હતા તે તરતા હુબી ગયા છે તારા.
મિથ્યા પ્રમાદ ત્યાગો કર્તવ્ય પંથ લાગો,
નીદ્રા તજીને જાગો જગને જગાવનારા—

વીરના વેર— અબજાનો પોકાર.

અર્થતણા સુધરે કદો કયાંથી જગમાં ઘર સંસાર
સ્વાર્થ માટે નીન અબજાને મારે મુંગો માર.
કુસુમકળીના શીર પર નાખે ધગધગતા અંગાર,
વૃષ્ઠ લગનના પાપે સજગે અમ સંસાર;
કહોને કયાં કરવા પોકાર.—

પાળી પોશી ગાય ગરીબડી બાંધે કસાર્ધના દ્વાર,
એ બાજાના માત પિતાને હજાર છે ધિક્કાર;
કરે જે લોહી તણા વેપાર.—

વીરના વેર— માંડની મોકાણ

અમે કેને જઈને કહીએ માંડડ બહુ કરડે બહુ કરડે,
ખાટલામાં હોય તો ખંજેરીએ અને ગોહડાં નાખીએ તડકે
અડધી રાતે એતો ભીંતેથી ઉતરીને ચડપ હઈને ચટકે,
અડધી રાતનો ઉજગરો થયો ત્યારે ધણીને ચઢી ગઈ રીસ
સહમ હઈને ધોકો માર્યો ત્યારે લાંબી ખાટની ધસ.

વીર ભુપણ—

જેતાં ઉપજે છે મોહ; મળતાં મતિ લમાવે,
 અંગે ધરતા એજ ગર્વે અતિ કપાળવે
 અમે સર્વથી શ્રેષ્ઠ એજ વિચાર આવે,
 કદી શોભશે દેહ; મનને નહિ શોભાવે.
 આ ઝળહળતા કાંકરા શોભા નહિ પણ લાર છે,
 સદ્ગુણ સેવા ભાવના એ સાચા શણગાર છે.
 કામ ન આવે કંઈ છતાં આ ફનીયા અંજલિ છે.
 મણિ મુકતાના મોહમાં ઘોર કુકર્મો થાય છે.

સ્વામી ભકતી—

કાળી કાળી આ જોઇ લમ્મર તારી તમ્મર આવે
 ને આંખો ઘેરાય છે,
 ઢાળી ઢાળી આંખણી મદલર ઢાળી
 મારી ખીલતી જીવાની ઉભરાય છે.
 કામણગારા આ કાળજાં ફેરાય છે.
 વેલાં વેલાં હૈયાં હરખાય છે,
 તારી ભોલીનાં જાણુ વાગી જાય છે. હાય—
 અજબ મોહિની આંખમાં, ચતુરા ચિત્તની ચોર,
 સોંપી તારા હાથમાં મારા દિલની દોર;
 અહશે મા આઘા રહેા, વહાલા દહેરી લાલ;
 સોઘો ને સફરો નથી, આ છે મોંઘો માલ—

વીર ભુપણ—

સજની રે ! મને વાગી કાંકરી,
 નાની હું પનિહારી, નફ્ટ એ વિહારી,
 હું તો હારી નજર સમ લાગી કાંકરી.....સજની,
 કાંકરી નહિં એ મોહબાણ છે પીડા વણ માગી,
 ઘટપર તાકી હૃદયપર વાગી કાંકરી અનુરાગી....મને
 શૃંગાર ગોપી કૃષ્ણના જુના થયા છે ક્યારના,
 તરસ્યા નવિન રસના અમે લોખી નવિન શૃંગારના
 શૃંગાર રાધાકૃષ્ણના વેશ્યાઓથી જે સાંભળે;
 તેને ખરા શૃંગારની સમજણ કહો ક્યાંથી મળે!...સજની

વીર ભુપણ—

આ સંસાર અજળ ઘટમાળ,
 સૌ સૌના છે પંથ નિરાળા સૌના જુદા હાલ.
 કોઈ શક્તિથી, કોઈ યુક્તિથી, કોઈ બુધ્ધિને કપટકળાથી
 ચલવે છે વહેવાર.....
 સર્પ મરે લાઠી નવ તૂટે એ યુક્તિની જાળ...આ સંસાર.
 એકના ધુરામહીં ભદ્રું બીજનું થાય,
 રવી જે આથમે તો ચંદ્રથી ઉગી શકાય.
 ભલાઈ ને બૃંડાઈમાં વિધિ તણા એ ન્યાય!
 એ ન્યાયે કોઈનું શું ધાશે એની શી જંજાળ !
 શીખવી સ્વારથની સંભાળ....આ સંસાર.

લગ્ન બંધન—

નવો જમાનો—

અંઝ અંઝમાં (૨) ચોવન ઉભરાય.
 તંઝ ચોળી આ ફાકી ફાટી જાય....તંઝ
 શીશળુ સુધારાતું લીધું છે કારતું
 અંદર એજ લગ્ન નવ થાય,
 બાર ને પંદરની સખીઓ મહ સાસરે
 જીવ મારો બળી ખાખ થાય....તંઝ.
 પઠતાં નજર મારી પડી છું પ્યારમાં
 લીયર ચોંચોને ચિત રહાય
 એન્ગેજડ થઈ છાનીમાની હું પ્રેમીસથી
 લગ્ન માટે ન બેલાય....તંઝ ચોળી.

સ્વામી સહિત—

વાગી જશે આ નૈન કટારી

મારી સામે ન જશે (૨)—વાગી.

જસુસી કરનારી આ છે ઘરવાળી મારી

કેવી તેજ તલવાર છે બેધારી

આ મન હુનારી—વાગી.

જશે તો જખમી થશે, ઘાવ નકિ રૂબાય;

એ ઘાને રૂબાવવા નથી પ્રેમ ઉપાય

વસમા એના ઘાવ છે, વસમી એની ધાર;

આરપાર ઉતરી ગઈ, તારી નૈન કટાર.

જીવન બંધન સ્ત્રીઓની સ્થિતિ—

અધમ આ અબળાને અવતાર, હત્તાગી હિન્દ મેઝાર
પિયફીચામાં નાની વયથી કરવા કામ અપાર
યૌવનના અંકુર કુટતાં ખોળે રમતાં બાળ...
યુવતી અભાગી લાગે વૃદ્ધા આવી પકડે કાળ.
કાં મરતી કાં વિધવા બનતી યૌવનમાં તત્કાળ...
વૈધવ્યે તપતી બળતીને રહેસે લોકાચાર
આંસુ ખુટે આંખથી આખર કરતી અધમાચાર....

કાશ્મીરનું પ્રભાત— (રાગ ગઝલ)

ઘેલી બની છું પ્રેમમાં સ્વીકારતા શાને નથી ?
ખાલી બરીને પ્રેમની શાને મુને પાતા નથી ?—ઘેલી૦
અંગો બળે છે આમમાં નિબુર કાં ઉભા રહ્યા ?
ખંજર ખુંખાવો દેહમાં શાંતી મુને થાતી નથી—ઘેલી૦
ઠંડાલા હુથી રહેવાય ના મુઝાય આ જીવ જાય છે,
પાયે પડું છું આપના શાને ચુમી દેતા નથી ?—ઘેલી૦

શાલીવાંહન— રાગ-કંવાલી

મીઠી નજરના તરસ્યાના તરસ્યા બની રહેજો,
સિધું તમે તો બિંદુ સમ અમને ગણી લેજો.
છે સાગર હૃદય તમારાં, ત્યાં શાં અભિમાન અમારાં,
નિભાવજો સરણાંગત બાણી દોષ સહી લેજો.
જીવન તમારે ચરણે આત્મા તમારે શરણે.
મમ આત્મ તણા પરમાત્મ બનીને અંતરમાં રહેજો:—

ગર્વ ખંડન— (વરઘોડો)

બસ વાંઠા મેલું જાય, બલે જે થાવાનું તે થાય
 મારું હૈયું હરખાય, હવે આપણ ચઢશું વરઘોડે—(૨)
 લટકાળી લાંડી જોડે, પરણીશું આપણ કોડે;
 ભાડાની મોટર ઘોડે, હવે આપણ ચઢશું વરઘોડે—(૨)
 પરણેલા પસ્તાવો કરતા તે પસ્તાવો ખોટો;
 દોરંગી દુનિયામાં ક્યાં છે પરણેલાનો જોટો;
 હવે જાન ક્યારે જાય, ક્યારે ગીતડાં ગવાય;
 માણસોમાં લેખાં થાય, હવે આપણ ચઢશું વરઘોડે—(૨)

વીર ભુપણ

નિઃસાસા કોઈના નવ લઈએ.
 દીલ પ્રભુનાં દીધેલ ગણોને દીલને છેલ ન દઈએ.
 સાગર નદીએ પાછી વળે, તોએ જળ ક્યાં જશે?
 વૃક્ષ આશરો આપે નહિ, તો વેલીનું શું થશે
 એ કંઈના નહિ ઉપજે તેને, કેમ દયાળુ કહીએ.....
 પાંખ પંખીની કાપી નાંખી પછી ઉડવા કહેવું!
 કોઈના દીલમાં ફવ સળગાવી પળ્ય જીવવા ફેવું.
 આ જીવનથી મોત લઈએ સમજવા ક્યાં જઈએ

વીરના વેર—

કોઈ કહોને કે કોઈ બધા ક્યાંથી પુરાય (૨)
 મારા મનડાની મનમાં સમાય દહાય થાય.

પહેરી પચરંગી સાડી તન ખીલતી કુલવાડી,
 જોઈ જોખનના માળી હવ જાય જાય—કોઈ.
 ચોર કે ચોટે જ્યાં જાતો વાતો મારી થાતી,
 ધડકે કુંજી છાતી આ કાળજી કપાય.
 કોઈની હું કાઢી તો કોઈની હું મામી,
 દીકરાના દીકરાની વહુથી હું નાની.
 બધા મોટીમા કહે ના રહેવાય—કોઈ.

સિરાબુદોલા— રાગ કન્નાડી.

એ ગઘ છતાં એની છમી આવે નજરમાં,
 આંખો ગજબ જાદુ ભરી ખુચી હજારમાં.
 દેખાવમાં ભોળી છતાં જાદુ ભરી એ,
 રાખે હજારો તીર કાતીલ વાંકી ભમરમાં.
 ગાલો મહોં લાખો ગુલોની લાલી છુપાવી,
 ઉલીતી નમકત ભરી એ રશ્મેકમર ત્યાં.
 પરવા ન તાજે તખ્તની એ નાજે અદાપર,
 વણમૂલ વેચાયા અમે માશુકના કરમાં.

સિરાબુદોલા— રાગ ગઝલ.

મધરાતડી વીતી ગઘ પણ આંખલડી હજી ના મળી.
 નુરેનજર થઈ આકળી દીલગર વિના બે બાકલો.
 રશ્મે કમરની રોશનીથી રોશના આંખા થઈ;
 એ રોશનીને શું કરે દીલ રોશની ના ઝળહળી.
 ક્યાં મુઘી કરવી સખર દીલદારને કે ના કર,
 એ સખરમાં ને સખરમાં દીલદાર થઈ ગઈ દુખગી,

માલવપતી— ચડે-તે-પડે

એક સરખા દિવસ સુખના કોઇના જાતા નથી;
 એથીજ શાણા સાહિબીથી, લેશ કુસાતા નથી;—
 ભાગ્ય ફેર કે રીઝે, એની તમા તેને નથી;
 એજ શુરા જે, મુસીબત જોઇ મુઝાતા નથી;—
 ખીલે તે કરમાય છે, સરખાય તે લોપાય છે;
 જે ચડે તે તે પડે, એ નીચમ પલટાય નથી;—

સંસાર સાગર— એક પસંદગી—

ખૂંછે મને તો હું કહું, દીલદાર હો તો આવી હો;
 આંખો કહે જોવા ચહું, ચહાનાર હો તો આવી હો—
 મસ્તીમર્યા નયન શરે, રસીકનાં હૈયાં હરે;
 જોનારને ઘાયલ કરે, તદ્વાર હો તો આવી હો—
 મુદ્રામર્યા અધરો પરે, અમૃત મધુર વરસ્યા કરે;
 પીનારની તૃષ્ણા હરે, રસદાર હો તો આવી હો—
 શી ખબર અમૃત પીવાડી, અમર કરશે કે નહીં?
 અમૃત તણા પ્યાસા ભરી, પાના હો તો આવી હો.—

માયાના રંગ— એક શીખામણ

ભૂલે ચુકે યશો ના કોઇ નારીના દીવાના,
 જીતવા જીતે તમારે કરશે અનેક વાના—
 ખારી છખી તમેને તેની છખી અમેને,
 ઘાયલ પ્રીતને કરતી ચોથાને પત્ર છાના,
 ફાળ્યા નહિ દીવા ન ફાળ્યા ન કોઇ શાણા,
 પ્રેમે થયા જે પાગલ આખર મુકામ થાણા,

એક અબળા— સેકન્ડહેન્ડ સુંદરી

તમે પહેલાં પરચેતરને નહોં પ્રેમથી નીભાવ્યાં
 જોધએ બીજને કેવા નિભાવશે
 સ્નેહલગ્નની છું સુંદરી નવરંગ ભરી નારી
 મારી મોહકતા સામે નીહાળશે
 સેકન્ડહેન્ડ સુંદરી-પસ્તાએલા છે પ્રેમદા
 જરા જુનિ ટેવેને સુધારશે
 મને ખાન પાન માનથી રીઝાવશે
 થયાં રોજના મેહમાન એ વિચારશે
 બોલી એવું કાળજડું ના બાળશે.—

પ્રેમ વિજય— રામ-ત્રોટક.

દીલ ખોલ અહીં જરી જોતો ખરી,
 તારા રસને વિહારી-એ શ્યામ રહ્યા.
 દૂર જાઓ જરી શરમાઓ અલી,
 મારા શ્યામને-કેમ સતવી રહ્યાં.
 સખી નાથના નેહ છુપાય નહિ,
 રસ પાન પ્રકાશમાં થાય નહિ;
 રસ પાન સુખેથી કરાવ સખી,
 તારા શ્યામજી-ગાર કિશોર રહ્યા.
 અલી જો જે તરસ નહીં જાય નહોં,
 રસીલા રસ પાને ધરાય નહોં;
 જુજ ખંધ પ્રીતેથી ભરાવ અલી,
 મન મંદિરના-તારા મોર રહ્યા,

શાલીવાહન— રાગ-કંઠવાલી

માયું તમારી માયા, કાયા હશે ત્યાં છાયા,
સ્થાપીને તમારે ચરણે, દેસવ બધા સમાયા.
જગની તમે વિભૂતિ, વિભૂતિહું તમારી સ્વામી,
મારા અને તમારા, યોગો અમર લખાયા.
દેસવ બીજને આપે, કષ્ટો બીજનાં કાપે,
પરમાર્થે પ્રાણ ત્યાગે, ત્યાગી ખરા ગણાયા.
દીન રાત જેણે જાગી, સેવા જગતની સાધી,
પ્રભુતા મર્યા એ જીવે, જગમાં પ્રભુ મનાયા-માયું.

માયાના રંગ—

રજસ્ટર પ્યાર.

પ્રેમ તણી પોથી મહી થયો રજસ્ટર પ્યાર.
નરમ ગરમ બનતાં રહો, સુખી રહો સંસાર.
વહેમ જતાં સુધર્મે સંસાર, હૈનીમુન કરીએ જઘગીરનાર.
એ ઘોડા એ ગાડી તૈયાર, એકંદર નંબર છે ચાર.
પ્રેમ તમારો રહો એ તાલ રક્ષા કરજો ખેતરપાળ.
દ્રાઘવર મળનો જોઈ મેલ આ દિવાની થઈ.
તો નનકડા ગાડીને આ એકસપ્રેસ મોહી,
મેદાન થયું સાઈ આ ચારે બલાએ ગઈ.
આભાર ખાના સાથ અમે રહીશું સુખે અહીં.

પ્રેમ વિજય— મધુરીની માંગણી!—

સાદીખા સડકો બંધાવ માંગણગઠ જીવું
સોનેરી રથડા મંગાવ.....
મખમલ કીનખામ તણાં ગાડલાં બીજાવી,

માંહી અતરનાં છાંછાં છંટાવ.....
 કચ્છી ઘાડાની જોડ જોડી અલખેલડી,
 ખ્યારીને પ્રીતે પધરાવ.....
 પચરંગ પાઘ તમે પહેરો પ્રીતમજી,
 શીર પથે કલગી લગાવ.....
 હળવે હાથે તે રથ હાંકો નાવલીયા,
 નાનકડી નારી રીઝાવ.....

મરદના ઘા— કોણુ પરણે ?

ડંખ ઝેરી હૈડામાં વાગે એને તે સખી કોણુ પરણે,
 ઘેન કારમાં ચડે ને પીડા જાગે એને તે સખી કો પરણે,

કાળા શા નાગ બાધ એની શી પ્રિત,

કેમ રજની રમાએ એથી રંગે ?

કાંચન વરણી તે બાધ કાયા કરમાય,

વળી કાળાં થઇએ તે અંગ અંગે.

એને તે સખી કોણુ પરણે !

મરદના ઘા— પ્રથમ પગથીઉં

ગૃહસ્થાશ્રમનું પ્રથમ પગથીયું લગ્ન થકી મંડાય;

એ પગલે જે પંથ લુછે તે જીવન ભર પસ્તાય.

પારસમણિ સમ કોમળ રમણી,

જીવન બગાડે પથ્થર પરણી

પારસમણિનો સ્પર્શ ચતામાં પથ્થર પારસ થાય,

સાવિત્રી સમવૃત્ત ધરે જે, દ્રોપદી કષ્ટ સહેજે;

વીરનરની એ બને જનેતા એ જનની કહેવાય-ગૃહસ્થા

મરદના ઘા— અનુભવની વાત—

રીસાવામાં રસીકતા રી રીસાનારાં રસિક બાણે,
રસિલીને મનાવામાં મજા પીઠી રસિક માણે.
નથી પરવા પ્રિતનને જ્યાં વગર માને મનાવાં શાં,
રસિક તે શું રીસવું શું; અરે મારી બલા બાણે.—
વિચોગી નેત્રથી અશ્રુ સરી પડતાં કપોષો પર,
મજા એ ચુમવામાં રી, ચુમેલા હોય તે બાણે,

મરદના ઘા— શેખચલ્લીની વાતો.

દેશ ફરી પરદેશ ફરી લાવું લંકાની લાડી,
બાણે માતેલી પાડી.

ખભે કોથળો, દેશ મોકળો, લઈ આવો લટકાળી.

પછી હોય ભુલી કે બાડી.

કરમકુટયાને કોણ કપાળે દેશે ઉના ડામ,

લઈ આવું કોઈ ચટકચાંદની ભરશે તમે સલામ,

મરદાઈ એવું નામ, મયારામ દેવારામ.

વરઘોડામાં વરઝોળા તું કરતો રખે અનાડી.

જેશે ત્યારે રોશે લાડા લાડાળની ગાડી.....દેશ

સૌ જોશે આંખ ફાડી એવી હું લાવું લાડી,

અભાત રાત્રી— ટુંકી માગણી,

શું માગું હું શું મગું આ ટુંકી રી જીંદગીમાં શું માગું
કલ્પના હીડોળે ચઢે હૈયું ચકડોળે,

માઠી મુઠવણીમાં રજની બગું—આ

ગગન મંડળના તારા ચુંદાવો

સાત સાત સાગરનાં રત્નો મંગાવો
 સાક્રુડે ભરાવો રાજ એ હું માગું—આ
 જગત બહુ મોટુંને આંખલડો નાની.
 લાંબી આશાને રાજ દુકો છ'ડગાની—
 રાજ બ્રહ્માંડ ઉડવાને હું માગું—આ
 સત્તાનો મદ— એક વાત,

પીયુને મળવા અમે ગયાં હતા ત્યાં માન અમારું ગયું
 . આ સજની માન અમારું ગયું
 મનમાં તો કેંક મનોરથ બાંધ્યા ધાર્યું કંઈ નવ થયું
 સમય સાધી હું ગઈતી મળવા કંઈ કંઈ કહેવા કંઈ સાંભળવા
 વણબોલી ભાષામાં જે કંઈ કહેવાયું તે કહ્યું—અં
 ઝાંઝર ઝમકારે ચમકાવ્યા સાન કરો કેં સમજાવ્યા
 તોય નહીં સમજ્યા નગણા ત્યાં હૈયુ હાથ ન કહ્યું—અં
 મે ધાર્યું કે હવે રીસાણું બોલાવે તો પણ નહીં જાણું
 કહે હડીલું હૈડું કે નહીં માણું તારું કહ્યું—અમારું
 અટકી વીર— એક ઉપાય.

સમજી છતાં અણસમજી થઈ અવળા કરે આચાર
 એને શી રીતે સમજાવું,
 સાસરિયે અંતાપ સહે છે સ્વામીના સગનારી
 નથી કંઈ આધિકાર અવળા છે લાચાર બીચારી
 સેવાવૃત્તનાં વશીકરણથી બહાલાને રીઝાણું—
 મસ્તીબોર જો હોય મુરખ તો ઘેરો લઇને ધાણું
 કાનખુટ પકડાવીને એ કપુતને સમજાવું
 ભૂત ભરાયું ભૂગોળનું હું ભુવો કયાથી લાણું?

અભાત રાત્રી— રાંગ-કળાલી.

જગતના પુણ્યથાળીઓ કે પાપીને વીસરશે ના,
ક્ષમા છે પાપનાં ઔષધ હાથમાં રોપ કરશે ના,
ત્રિવિધના તાપથી બળતું બિચાડું વિશ્વ કરમાતુ,
અરે ત્યાં પાપના ભારા, નકામા કેઈ ભરશેના,
પ્રહારો પ્રેમથી ખાળે છતાંયે પાપીને મ્હાળે,
અહિંસાના મધુર મંત્રો જીવન ભરમાં વિસરશેના—

કુમળી કળી—

હું તો તમારી ઝાલી લેયાજી, ભાંગની પાવો પ્યાલી લેયાજી.
સાખી { પરજીયો લાવે ટોપરાં, લેયો લાવે ગાંગ;
{ ટોપરાં ખાધે કુચાવળે, ગળાંયો લાગે મને ગાળ-હુંતોઁ
{ પરજીયો પામે દૂધડાં, લેયો પાયે ભાંગ;
{ દૂધ પીધે ઊપકા વળે, લાવે મને તો ભાંગ-હુંતોઁ

કુમળી કળી— (લેયાની ભાંગ.)

દિલ માડું ડાલાવેરે લેયા તોરી ભાંગ
અજબ ખુમારી લાવેરે લેયા તોરી ભાંગ.
હિંસા એ અટ હરતી હરતી ભરતી ઉર ઉમંગ,
અંગે રંગ રેલાવેરે, લેયા તોરી ભાંગ—દિલ
આંખલડી મદ્યરતી ધરતી મુરખી દિલ ખુશ રંગ,
જોખન જંગ જગાવેરે, લેયા તોરી ભાંગ—દિલ

અટકી વીર—

પ્રેમનાં થઇએ પૂજારી અમને, હાલો પ્રેમ છે
શુદ્ધ ને સ્વર્ગીય મારી પ્રેમની શુભ નેમ છે
માખાપની આજ્ઞાનું પાલન એજ તહારો ધર્મ છે
છાજે નહિં આપું તને આ અવિચારો કર્મ છે
ક્ષત્રિ કન્યા ધર્મનું પાલન કરે સંસારમાં
ધર્મ બંધન તોડીને ઘેલી બને ના પ્યારમાં,

શાલિવાહન— એક સવાલ,

રસીલાં પ્રેમીના હૈડાં પ્રીતમમાં રાત દિન રમતાં,
સહુણાં રયામતાં સ્વપ્નાં નજરથી ના થકી ખસતાં.
પ્રીતમ જો હોય પાસે તો બધુંયે વિધે પાસે છે,
વસે દુર જો નજરથી એ જગત આ શૂન્ય ભાસે છે.
અધુરા એ સવાલોના જવાબો પ્રેમીઓ ખોળે,
અજબ ઉત્તર એ પ્રશ્નોના એ પ્રશ્નોમાં લખાયા છે—

સતાર બજનાવળી— રામ—ભેરવી.

પહેરી કંઈની થયો જોગી હવે દુનીયા બકારી છે,
નથી પરવા અમીરીની ફકીરી સૌથી સારી છે.
ગયા ધનવાન મોટા શેઠ કે મહારાજા કહેવાયા
પરંતુ તુજ સખાવતની સરીખાજ નીજ ગુણ ગાયા
ગયા લક્ષ્મી પત્ની અને હવે તારી પરવારી છે
હમો રહીશું ફકીરીમાં હવે તો આજ ધાતું છે.
પરમાર્થ કાર્યને માટે આ તન મન ધનને અર્પણું છે,
તજો જો ધન તરફ જરા સતાર ઇમાનનો લીખારી છે.

કેલેજની કન્યા—

પ્રેમ જળ ભરવાને ઘડુલી લાવજો
 હુમ હુમ હુમ અમે ચાલીશું રાજ
 —ચાલો ચાલો—હાંહારે તમે જાઓ
 રસિકવર કાંકરીયા નવ મારશે હો રાજ—પ્રેમ
 ઉઠણ આપો હેમનું, લયકાતી હું જાઉં,
 મૂરી ઘડુલી મસ્તકે, પ્રીતિ જળ હું પાઉં

જે-ટલમેન લોકર— સ્ત્રી શક્તિ

અમે માંડ્યો છે જંગ...અમે માંડ્યો છે જંગ,
 આજ પુરુષોનું પાણી ઉતારવા
 કર્યો કાયદાનો ભંગ...જુદમી કાયદાનો ભંગ,
 આજ સ્વાથી પુરુષને સુધારવા.
 અમને અજળા સખાય, અભણ જ્ઞાનમાં રખાય,
 આછી બુદ્ધિની ગણાય, ચરણ કિકરી મનાય.
 અમને શિક્ષાઓ થાય, અવિદ્યાસુ વણવાય,
 આછી કિંમત અંકાય, સદા પરવશ રખાય
 આજ ઉઘડી છે આંખ...અમને આવી છે પાંખ,
 કીધો નિશ્રય છે બળવો ઉઠાવવા અમે.
 પુરુષ વર્ગના વિચાર, પુરુષ જાતના આધિકાર,
 હવે કરશું ફેરફાર, અમે કીધો નિર્ધાર.
 અમે વિદ્યાર્થી છે આશા, ઉંચી મુકી છે લાજ,
 તમને પુરુષોને ઠેકાણે લાવવા.
 રે...લુઆ પુરુષો ઠેકાણે લાવવા-અમે.

જે-ટલમેન લોકર— ઐગાનું રાજ.

અમે ઐરાનું રાજ અર્થે કરશું, બોલો તમને ફાવશે કે ?
અમે ફાવે ત્યાં હુરશું ને ફરશું બોલો તમને ફાવશે કે ?
અમે મહોદી મિત્રતાયે કરશું, બોલો તમને ફાવશે કે ?
અમે પગલાં સ્વતંત્રતાના હરશું, બોલો તમને ફાવશે કે ?

સતાર ભજનાવળી— રાગ—હોરી.

કહેતા મેરા માન ઓ, મનવા કહેતા મેરા માન,
જે તું હાથી હોતા મનવા, બાંધતા મેં મેદાન
ગરદન ઉપર બેઠકે તુજકો, અંકુશ લગાતા તાન...મનવા
જે તું ઘોડા હોતા મનવા, ઓર મેં કસતા પંજાન,
ઝેદાર બેઠકે તુજ પર બનવા, મારતા ચાપુક તાન...મનવા
મે તું પછી હોતા મનવા, ફીરતા રાનો રાન,
ઓર જે શીકારો બનકે તુજકો, મારતા તીર નીશાન...મનવા
ના તું હાથી ના તું ઘોડા, ના તું જગસમાન,
જે તું જગમાં સમાન બીહોતા, તો પકડે યુધાન...મનવા
સમજ સમજ સમજરે મનવા સમજ થરે નાદાન,
દાસ સતારે કહે સમજાકરે, આખરે મોત નાદાન...મનવા

કોલોજની કન્યા—

બાળાઓ લોળી હરમાયો ના કપડી આ ટાળી
મીઠું વહતા ધીમું હસતા લલચાવે નારી
ડીયર ડીયર કહી ચુંબન કરતા શીખવતા યારી—બાળા,
મોટર લાવે મોજ કરાવે પાચે ચ્હાપાણી
પરણીને તરછોડી કરતા છંદગી કુળધાણી—બાળા

કળીર લજન રાગ—આશાવરી.

એક દિન જનારે આખર મિટ્ટીમાં મીલજના,
મીટ્ટીમેં મીલજના એક દિન સખડો હૈ જના;
એ દુનીયા છોડ કર જના આખર મીટ્ટીમેં મીલજના—એક
મીટ્ટી પુછે કુંભારસે ભાઈ તું કીયું ગુંદેકા મુજકું,
એક દીન એસા વખત આયગા મેં ગુંદ લુંગી તુજકું—એક
કપડા પુછે દરજીસે તું કીયું બે સીયેગા મુજકું,
કપડા પુછે દરજીસે ભાઈ કીયું બે કોટેગા મુજકું—એક
એક દીન એસા વખત આયગા મેં ગાંઠ લઉંગા તુજકું,
એક દીન ગાંઠ લુંગા તુજકું—એક
લકડા પુછે મુથારસે તું કીયું બે કોટેગા મુજકું,
તું કીયું બે કોટેગા મુજકું—એક
એક દીન એસા વખત આયગા મેં ફુંકે દુંગા તુજકું,
મેં ફુંકે દુંગા તુજકું—એક
મિટ્ટી ઓઢના મીટ્ટી બિછાના મીટ્ટીકા કર શી રોના,
કહત કળીરા મુને ભાઈ સાહે એહી પદ નીરવાના—એક
કોલેજની કન્યા—

પૂછું એકજ વાત મુખી દિલને
કદી ખોલી દીકું દુઃખી આ દિલને—પૂછું
કદી આંસુ તણી કણી એક પડે
છુપા ભેદ કહો તમને ન જડે?—પૂછું
અમ અત્રતણું નવ મૂલ્ય થશે
ભલે રત્ન ઘણા તમ પાસ હશે—પૂછું

સતાર લજનાવળી— કવાલી—ગઝલ

તું દીલખર તો મેં દીલ હું, તું ગુલશન હય તો મેં ગુલ હું
 અગર ગુલશનકા ગુલ હે તું, તો મંચળી તેરા ખુલખુલ હું-તું.
 અગર તું યાર હે મેરા, તો મંચ દીલદાર હું તેરા
 અગર તું ચહેરે અનવર હે તો મંચળી જુલ્કે સુમખુલ હું-તું
 તું ખુશીદ હે તો મય જરી, તું દરિયા ઔર મેં ખતરા
 અગર તું શીપ હે તો મંચલી, માતી ઉસમેં બેમુલ હું-તું
 અગર તું તેગે મૈલા હે, તો મયલી દાલે અહેમદ હું
 અગર તું હય શહીદ કરખલા, તો મયલી દુલદુલ હું-તું
 અગર તું નુર હય જના તો મયલી નુરકા ઘરહું
 અગર સતાર હય શયદા તો મય દિગાના બીલકુલ હું-તું

સતાર લજનાવળી— કવાલી—ગઝલ

રહીમ તું હય કરીમ તું હય, તુંહીને દાનો જહાં બનાઇ
 તમામ દુનિયા ઔર દીમે, તેરી છુપી ઔર જાહેર હય
 રૌશન—રહીમ.

લામકામેં તુંહી છુપા હય, મકાને જાહેર તુંહી હુવા હય
 મગર હકીકતમેં તેરી પ્યારે, જાહાને પાઠ ઉને છુપાઇ
 સમજ સમજ કર હુવે દિવાને, હુજારો દાને કરોડ શ્યાને
 રમણકી ખાત ખતાતે હૈવો જનકો જેસી સમજમેં આઇ,

—રહીમ

ઠાપેકી તરફ રોખ જાવે, હિંદ મંદીરમેં ઘટ બજાવે
 રહા હય હર શયમેં નુર તેરા, ખુદાહે તેરી અજબ ખુદાઈ

—રહીમ

કૃષ્ણીર ભજન—

રાગ પદ્મ

મન તું રાધા કૃષ્ણ બોલ તેરા કયા લગેગા મોલ
 દશ પાંચ કોશ નહી ચલતા તેરા હાથ પાઉં નહી હીલતા
 તેરે ગાઠથે દામ ન ખુલતા તેરે દીલકી ગુંદી બોલ—તેરા
 મન તો રંગી ઘોડા-ઘોડકો પાંચ બજેરા
 તું કરતા મેરા મેરા કાયદમે કયામે હૈ તેરા ઘોડકી બાંગ
 મરેડ—તેરા

કર કોલ જગતમે આયા માયા કે સંગ લપટાયા
 એ માયા હુય જગડગની તું ડગની કા સંગ છોડ—તેરા
 ગોર્વાદ ગોર્વાદ ગાઓ પ્યારે ફેર જનમ નહી પાવે
 યો કહેવે કાસ કૃષ્ણીરા તું ભવ સાગર કો છોડ—તેરા

કૃષ્ણીર ભજન—

રાગ—કીરતન

મુખડા કયા દેખો કરપનમે તેરે દયા ધરમ નહી મનમે
 —મુખડાં

જેસી કુલ રહી કુલવાડી બાસ રહીત નીજ દુલમે,
 એક દિન એસા હો જાયગા બાક ઉડગી તનમે—મુખડાં
 ચુંવા ચંદન અખીલ અગરની શોભે ગારે તનમે
 ધન જોખન દો ઘટીકા સાથી છુટ જાવેગા ક્ષણમે;
 કૌડી કૌડી માયા જોડી સુરત રહેનીજ ધનમે,
 દશ દરવાજા બંધ રહે તો રહે ગમ સખહી મનમે—મુખડાં
 વાસનકી એક નાવ લગાઇ લેચલે જંગલમે,
 ધરમી ધરમી પાર ઉતર ગયે પાપી કુબે જગતમે—મુખડાં
 કહેત કૃષ્ણીરા સુનોભાઇ સાધુ એકયા ગલ રહેમનમે—મુખડાં

મીરાંબાઈનું ભજન— રાગ ભેરવ—ભજન

માહે દેખત આવે હાંસીરે, પાણીમે મીન પ્યાસીરે—માહે
બ્રહ્મન હોક પુરાણ બાંધે તોયે ન મીટ ચોરાસીરે—પાણી
ઘટહાંમે ઘટહાંમે જમના, ઘટ બિંદ્રાબીન કાશીરે—પાણી
આત્મ જ્ઞાની બિનાજે કોઇ, ભટકે કોઇ મથુરા કાશીરે—પાણી
બાઈ મીરાં કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ જનમજનમ કેરી
દાસીરે—મારે

સતાર ભજનાવળી— રાગ ગઝલ.

કલી હીંદુ મુસલમાંકા, રશમ જરી જુદા હોગા,
મગર મહુઅમકા કુચ્છ દેરમા, નહિ ચકદમ જુદા હોગા.
કરે બ્યાં હીંદુ કાશીકા, બીરાદર દીનકા મકકા,
કલી ગંગા જમુનાંસે, નહી ઝમઝમ જુદા હોગા.
સ્વરગકી હીંદુકી મતત. મુસલમાંકી બની જતત,
કહે હીંદુ નરક હથ વહાં, નહિ જહન્નમ જુદા હોગા,
મુસલમાં હિંદુ જે સચે, સલી હુયે હીંદુકે બચે.
રહુમતી રામસે બીરમીલ, કલી ન રહિમ જુદા હોગા,
પ્રભુકા કોઇમે પદ્મા. પુકારે મસ્જદ મૈદલા.
જુદાઇ ઉમમે ઉસકો, જુદા માલુમ જુદા હોગા.
રશમકી ચાહે જુદાઇસે બનાહય દોલુકા જોડા,
કહે હરદમ કસમસે “સતાર” ન હુમસે દમ જુદા હોગા.

બ્રહ્માનંદ— ગઝલ—તાલ ધમાલ

અગર હે પ્રેમ મીલનેકા, તો દુનીયાંસે કયું શરમાવે—ટેક
પિતા પ્રહ્લાદકો મારા, નામ હરિકા ન છોડા હે

પ્રભુ રક્ષા કરે જીનકી, તો મનમેં કોન ડર પાવે—અમર-૧
 ચલા બનમેં તપસ્યાકો, મના ધ્રુવકો કીયા રાજ
 લગન જીસકો લગી પૂર્ણ, ઉસે ફીર કોન અટકાવે—અમર-૨
 સલાકે બીચ દ્રોપદીને, પુકારા નામ મહાદેવકા,
 બરોસા હે જીસે હરિકા, કયોં ફૂજેકી શરણુ બાવે—અમર-૩
 સદા સતસંજમેં બાકર, કરો હરિકા લગન ખ્યારે
 વો પ્રદ્યાનંદ બાત હૈ, વકત ફીર હાથ ના આવે અ.—૪
 મીરાંબાઈ— શાગ—મરખો.

બલીહારી રસીઆ ગીરધારી સુંદર શ્યામહો તજી અમને
 મથુરાના વાસી આવા નવ બનીયેજી
 વાંસલડી વાગે બહાલા લણુકારા વાગે તે વ્રજવાતુ લાગે ખારી
 સુંદર શ્યામ હોતજી અમને મથુરાના વાસી આવા નવ
 બનીયે હોજી

જમનાનો કાંઠો બહાલા ખાવાને દોડોને અકળાવી દે છે
 મુને ભારી—સું.

વૃંદાવન કેરી શોભા તમવીણુ અમને તો નવ લાગે હવે
 સારી—સું.

ગોવરધન તોજ્યો બહાલા ટચળી આગળીને અમપર ઢાલ્યો
 ગીરધારી—સું.

મીરાંબાઈ કહે પ્રભુ ગીરધરના ગુણ શુદ્ધ પ્રભુ લેજો મહારી
 સુંદર શ્યામ હો તજી અમને મથુરાના વાસી આવા નવ
 બનીયેજી

સુરદાસ— ભજન—૫૬

નાથ કેસે બંજકો જમ છોડાયો પ્રભુ એહી અચરજ માહે
આયે—નાથ

ગજ જોર ગ્રાહ લડત જલભીતર લડત લડત ગજ હાર્યો
જવ ભર સુંઠ રહી જલ ઉપર તબ હરિ નામ પુકાયો—નાથ
સભરીકે ભોર મુઠામા કે તાંદુલ રૂચી રૂચી ભોગ લગાયો
દુયોધનકો મેવો ત્યાગી ભાજી વિદુર ચેર પાયો—નાથ
પેઠપા વાળ કાળી નામ નાથીઓ કણુ પર નૃત્ય કરાયો
ગીરી ગોવરધન કર પરધાયો નંદ ધરલાલ કહાયો—નાથ
અગાસુર માર્યો બગાસુર માર્યો દાવા નળ પાન કરાયો
સ્થંભ ફેડ હરણ્યા કશ્યપ માર્યો નરસંજ નામ ધરાયો—નાથ
અજમલ ગજ ગુણિકા તારી દ્રોપદીકો ચીર પુસાયો
પયપાન કરત પુત નો મારી કુબજકો રૂપ બનાયો—નાથ
ખોલ કોટકી પ્યાદલ ધાયો ગરુડકો નહી બોલાયો
છુટો નહિ રાધાજીકો કંગન ઓ ખલ ક્યારે શુભાયો—નાથ
ભેગી છનકો ધ્યાન ધરત હે ધ્યાન ધરત નહી આયો
સુરદાસ પ્રભુ તુમરે મીલનકુજ શોદા કીધે ન ચરાયો—નાથ
કળીર ભજન— રાગ ઝીઝોટી

ખાંડવ કોણુ કુમત તોએ લાગી હીનાનાથ જ્યોરે ભાગી-પાં
છવોકી વેધ કચુ ધરમ ન કહીએ સધમંકી કહીએ ભાઈ-પાં
બહેબહે મુનીવર મીલ કર બેઠે ઇઆમે કોણુ કસાએ—પાં

ચારૈઈ વેદ તુમ જપ જપ જાણ્યો તો કયું કર ઉતરેગા પારરે-પાં
રામહી નામકો મર્મ ન જાણ્યો તો કયું કર ઉતરેગા પારરે-પા.
પઠ પઠ પોથી ભવન જો ભરાયો અંતર લેટ ન માયા-પાં
કહેત કબીરા સુનભાઈ સાધુ ફનીઆ ધંધે લગાયા-પાં

ભજનામૃત કબીર ભજન— રાગ ભજન-૫૬

બંગલા ખુબ બના મહારાજ જ્યાંમે નારાયણ જોલે,
ઈસ બંગલેમે દશ દરવાજા ખીચ પવનકા થંભા;
આવત ભવત કોઈ ન દેખે એહી બડા અચંબા—બંગલા
ઈસ બંગલેમે બાબા બજો બાંજે સાંજ સભેરી,
તાલ પખાજ ઐર મૃદંગ બાજો રાગ છ તીસે ગાવે—બંગલા
હાડ ચામકી દેહ બનાઈ તમે નાડીકા કોટ
બાજીરને ખેલ મચાયા રંગ ખુબ ચહુડાયા—બંગલા
પાંચ પચીસકે પાતર નાચે મનવા તાલ બજાવે
સુરતકી નુરતકી મૃદંગ બાજો રાગ છતીસે ગાવે—બંગલા

સત્રાટ હર્ષ— (ધેલાં જીવન)

જોખનીયાં જીવન ધેસાંકરે, લોચનીયાં ત્યારે તલસ્થા કરે;
દિત્ત દરદે ભર, સૌ દિવાના કરે—જોખનીયાં
ધેન આંખે વસેને હસાવ્યા કરે.
નવીન ભાલે એ દિલ, ડાસવ્યા કરે,—જોખનીયાં
વેપારમાં નદો નથી ને કમાણી આવી કરી;
બંગાળમાં આવ્યા પછી તો ભાષ્યો ભારે કરી—જોખનીયાં

ચેતન યુગ— (ઝેક સવાલ)

મોહ ભરેલા જીવન અમારાં ભર્યાં સંસાર વિષે
અમને રૂથે નિત્ય અવનવી મોહકતા શણગાર વિષે—
દેહ સ્વદેશી હૃદય સ્વદેશી તે ઉપર શણગાર વિદેશી
એ શણગારે દેશ કુખ્યો છે દરિદ્રતાના ભાર વિષે—
અમે મુકોમળ કુમારિકાઓ દેશ ભક્તિની વાતો વસમી
નાને મોઢે મોટી વાતો નવ શોભે વહેવાર વિષે—
દેશ હિન્દ છે વીરાંગનાનો છે સંતાન તમે સહુ તેનાં
ક્યાં છે હિરસો કહો તમારો ભારતના ઉદ્ધાર વિષે—

મનહર ખંસી— (રાગ કવાલી.)

ટર મુરલીકી ઝરા શ્યામ ફીર મુના દેના,
પ્યાસ 'દર્શનકી લગી હે ધસે જુઝા દેના;
આઓ ઘનશ્યામ કહાં છુપકે કીધર બેઠે હો,
કૌનસી કુંજમે રહેતે હો તુમ ખતા દેના.
હમ તેરે હોકે, લી દુનીયાકે ગમે રંજમે હૈ,
પડી હે ભમરમે નૈયા ઉસે ખયા લેના;
ગજકો જલ ખિચસે જયા કર છુડાયા તૈને;
મુજેલી શ્યામ ઝરા આકે તું ખયા લેના.
કિશોરીલાલ ચેહ મોહન તુમહે પોકાર રહા,
રથી અબ્દુનકે ધસે લી જરા ખયા લેના.

પત્ર પુષ્પ— રાગ-ભેરવી-તાલ-રૂપક.

ચેત કર નર ચેત કર ગફલતમેં સોના છોડદે
જાગ ઉઠ તત્કાલ હરિ—ચરણોંમે ચિતકો બેઠદે

મનુજ તન સંસારમેં મિલતા નહીં હેખાર બાર
 હો સજગલે લાલ ઇલકા નામ પ્રભુકા મત ખિસાર
 વિષય-મદમેં ચૂર હો કર કયેં દિવાના હોરહા
 શ્વાસ યે અનમોલ તેરે કયેં વૃથા તૂ ખોરહા
 ત્યાગ દે વિષયેંકી આશા કાટ મમતા—પાશકો
 ધ્યાન કર હરિકા સદા કર સફલ હર એક શ્વાસકો
 વિષય મદકો છોડકર હરિ-પ્રેમ-મદ તૂ પાન કર
 હો દિવાના પ્રેમમેં શ્રીરામકા ગુણ-ગાન કર
 પરમ પ્રિયતમ હૃદય-ધનકે પ્રેમ-મદમેં ચૂર હો
 છકા રહુ દિનરાત તૂ આનન્દમેં લરપૂર હો

અજય ધાર:— (અંતરની વાત)

આજ સખી અંતરની પુછું એક વાત કહો
 મીઠી સંધ્યા કે સખી મીઠડાં પ્રભાત કહો—
 અન્ને લાગે મધુર અન્નેથી દુઃખ દુર
 બેમાંથી કાણુ રળીઆત કહો—
 સુખીઆને સાંજ ગમે દુઃખીઆ જન દિવસ ગણુ
 ઘેજાંને કાંઈ ન ગમે સાણુને સર્વ ગમે
 વિરહીને સૌ સમાન દિવસ અગર રાત કહો—
 હમણાં રાત્રી થશે ને પ્રિયમની પાસ જશું
 એવાં ઉત્સાહે નહિ રહે જાન સાન કશું
 સંધ્યા રસરાજ તણી સંજની સાક્ષાત કહો—

મનહર ખંસી— (રાગ ગઝલ.)

ખંસી વાલે મોહના દર્શન દિખાના તો સહી,
 દીલ તરસ્તા હે ઝરા ખંસી સુનાના તો સહી.
 લખપે ખંસીકી લટકહો યમુનાકે તટપે ખડે હો,
 ઐસી ઝાકી શ્યામ ફીર મુજકો દીખાના તો સહી.
 રામ ભ્રમીકી જગે હે મુગટ સરપે ભી રખા હો,
 રસ ભરી ખંસીકે તાતે ફીર ખજાના તો સહી.
 આઝો જલદી શ્યામ સુંદર દેરે કયુ કરતે હો તુમ,
 કુંજમે આકે ઝરા ખીતા સુનાના તો સહી.
 આરણ્ય હરદમ હમેશાં મેહ કિશોરી લાલકી,
 અપને કૂચે કાપતા ગીરધર ખતાઓ તો સહી.

મનહર ખંસી— (રાગ ધુન ભૈરવી.)

હે કમલ નયન વાલે હૃદય કમલ ખનાદો,
 ભક્તિકા એક ફરીયા દીલમે મેરે બહાદો.
 જસ ધુનસે ખાંસુરીને દીલકા ઉડા લીયા હે.
 વોહ લે વોહિ તરાના એક ખાર ફીર સુના દો.
 દર્શનકે જલ ખીના જો બુઝને ન પાય હરગીઝ,
 ખસ પ્રેમકી બો અગની દીલમે મેરે લગાદો.
 હે ઇન્દ્ર દેવ તેરે દરકા હુ મેં લીખારી,
 મુક્તિ કા કોઈ રસ્તા આકર મુજે દીખા દો.
 દર્શન ખીના કિશોરી ફીરતા હે મારા મારા
 અબ દરમ્યાનસે આંસે પરદા અપના જરા હટાદો.

અજય ધારા— (ખેાડુ અભિમાન)

ચાર દિવસ ચડતી મળી ત્યાં આવ્યું અભિમાન
પાછળ પડતી હોય એ ભુલી ગયો અજ્ઞાન
રે પ્રભુતાના વ્યર્થ ગુમાની

છે પડતી એજ નીશાની મનમાં ઘરે ગુમાની
રાજ્ય લોભને કારણ જગવે કલેશ વૃથા અભિમાની—
એક ભૂમીના પુત્ર આપણે વેર તૃષા આ શાની
અરસ પરસના કલેશ મહીં છે બન્નેને તુકશાની
વેર તૃષા જ્યારે રળે ત્યારે કલેશ ભુલાય
કે જ્યારે ગુર્જર ભુમિ સૌથી શ્રેષ્ઠ ગણાય
તમે શ્રેષ્ઠ કે અમે શ્રેષ્ઠ એ તકરારો મમતાની
ભારતભૂમી એ તકરારોમાં નિર્જળ થઈ જવાની—

પત્ર—પુખ્ત— રાગ-અમાજ તાલ-તીનતાલ

ભજન બિનુ નહિં ઉતરે ભવ પારા

ધન દારા મૃત માન બડાઈ મુહૂદ કુટુંબ પરિવારા
મેરા મેરા રહત પુકારત હરિકા નામ વિસારા
ના કોઈ તેરા ના તૂ કિમકા કુઠા ભલ પસારા
મૈં ઐર મેરા છાંડ જતનસે હરિ મુમિશન કર ખ્યાશ
જિસ તનુકો સખ લાંતિ સુધારત રાખત સદા સંવારા
એક દિન લાંબ ચિતા પર રાખે બાર કરે સોઈ છાશ
જન્મત મરત મઠત અરૂ છીજત પાવે કબૂત અપારા
દુખ-સામરસે તરન ચઢે તો ભજ મન સરજન-હારા

ચેતન યુગ—

જીવન મહીં મળી શી સમજે નહીંજ કેઈ
 સહુ જીંદગી જીવે છે, જીવનનો સાર ખોઈ
 દિલને દીધી રસિકતા, જીવને દીધી જીવાની;
 ફુલમાં ભરી મુગધી શું કામ રસ નીચોઈ?
 જ્યાં સ્નેહ એજ મુખ છે, રસ પ્યાર એજ અમૃત!
 ત્યાં ત્યાં એમ સંજ્ઞતા આ જીંદગીની જોઈ.

ચેતન યુગ—

જો લાખવાર હોયે તમને ગરજ અમારી
 તો આવજો મનાવા આખર લડાઈ દારી:—
 સ્ત્રીને ગુલામ ગણતા એ વહી ગયા જમાના
 સ્વાતંત્ર્ય યુગ છે આ સૌની સમાનતા:—
 નહિતો પછી તમારા ગૃહરાજ્યતી ખુવારી:—
 સંસાર છે સ્ત્રીઓથી સ્ત્રીનેજ તુચ્છ માનો
 કંકડો ખરો તમારો આ તે છે ન્યાય ક્યાંનો
 જોશો જરા વિચારી થાશે કદર અમારી:—

દેવી હોથલ—

કરે જન સ્વર્ગની વાતો, બતાવો સ્વર્ગ છે તે ક્યાં,
 હૃદયના શુદ્ધ પ્રેમી જ્યાં વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં...
 પરસ્પર પાક દીલનાં, પ્રેમીઓ દીદારનાં તરશ્યાં,
 ક્ષમાને શાન્તીની જોડી, વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં...
 સદા જ્યાં સ્નેહનાં ઝરણાં, વહે છે કમળ નયનોથી,
 સનમએ માનજો નકડી, વસે છે સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં,

હજારો વીર જો નડતાં, નથી જે જીગરથી બુદ્ધા,
નહિ તે પૃથ્વી પલટાતાં, પલટતાં સ્વર્ગ સાચુ ત્યાં.

પત્ર—પુખ્ત રાગ-ગારા-તાલ દાદરા

જય દેવ જય દેવ જય દયાળુ દેવ
પરમ-ગુરુ પરમ-પૂજ્ય પરમ-દેવ દેવ
સખવિધિ તવ ચરણ ચરણ આઈ પર્યો દાસા
હીન હીન મતિ-મલીન તદપિ ચરણ-આશા
પાતક અપાર કિન્તુ દયાકો ભિખારી
કુખિત જાનિ રાખુ ચરણ પાપ-પુનઃકારી
અળલૌકે સકળ દોષ ક્ષમા કરહુ સ્યામી
એસો કર જાતેં પુનિ હૈં ન કુપથ-ગામી
પાત્ર હૈં કુપાત્ર હૈં હૈં ભલે અનધિકારી
તદપિ હૈં તિહારો નાથ ? લેહુ મોહિ ઉભારી
લોક કહત હૈં તિહારો મનહું કહત સોઈ
કરિય સત્ય સોઈ નાથ ભવ-ભ્રમ અળ ખોઈ
મોરી ઓર જનિ નિહારી દેખિય નિજ તનહી
હઠ કરિ મોહિ રાખિય પ્રભુ અંતત તલ-પનહી
બિનવૈં ઠહા બારબાર જાનહુ અળ લેવા
જયતિ જયતિ જય દયાળુ જય દયાળુ દેવ

સંસાર લીલા—

ન જીવણ પ્રાણમાં બાકી ન થેનન તનમહીં બાકી,
છતાં એ નાથમાં મારો અચળ વિશ્વાસ છે બાકી
જગતની હું નથી સ્વામી, જગત મારું નથી સ્વામી,
તમે મારા જો સ્વામી બધીએ આશા છે બાકી,
જગતના બંધનો તુટ્યા, નયનમાં આંસુઓ ખુટ્યાં.
જીવના તાર છે તુટ્યા, રે છેલ્લો ધ્યાન છે બાકી.

મનહર બંસી—

પડી હો નૈયા જો મજબૂર, લગાઓ સતસંગસે પાર;
નસ નસ કો તું તાર બનાલે, તનકી બનાલે સતાર;
રોમ રોમ સતકા ગુણ ગાવો, સતકા કરો ઉચ્ચાર;
ચેહી કુબોકો તારણહાર—પડી.

સતકી બાંધી લક્ષ્મી સત કારે રહે જય;
પ્રાણ તજો પર સત મત છોડો, સત છોડે પત જય;
સતકો સતહે તારણહાર—પડી.

શ્રીબ્રહ્માનંદભજનમાલા—રામ જંગલા, અથવા પીલુ તાલ

જય ગણેશ ગણનાથ ક્યાનિધિસકલ વીધન કરે દુરહમારે—૧૦
પ્રથમ ધરે જો ધ્યાન તુમારો તીસકે પૂરણ કારજ સારે ૧ જય
લંબોદર ગજવદન મનોહર કર ત્રિશુલ પરશુ વર ધારે ૨ જય
ઋદ્ધિસિદ્ધિ દોઉં ચમરે કુલાવે મૂષકવાહન પરમ મુખારે ૩ જય
બ્રહ્માદિક મુર ધ્યાવત મનમેં ઋષિમુનિગણ સખ દાસ તુમારે ૪ જય
બ્રહ્માનંદ સદાય કરો નિત લક્ષ્મીજનોંકે તુમ રખવારે ૫ જય

મનહરખંસી—

રાગ—ધ્રુવ દેશ.

મહોખત ખાંસુરી ખાલેકી કીલસે જ નહિં સકતી.
 જુદાં તેરી એ ગીરધર હુમેશાં બા નહિ સકતી.
 તડપતે રહેતે હેં હરદમ તુમહારે કરાંઘા મોહન.
 તુમારી મોહિની સુરત હૃદયસે જ નહિ સકતી.
 તેરે વોહ ગીત ગીતાકે હુમેશાં યાદ આતે હેં.
 કીસીસે તાન મુરલીકી ઝળઝળ જ નહિ સકતી.
 મનોહર મુરતી તેરીકે રાખ દિન જવાખ આતે હેં.
 ફિરે આંખોમેં હરદમહેં જુલાઇ જ નહિ સકતી.
 ધરી રખી શિવાલો મસ્જિદોમેં મુંતી તેરી.
 મગર દુઃખ હેં તો ખસ ધતના જુલાઇ જ નહિ સકતી.
 અસર જખ પ્રેમમેં હોગા ખીચે ઘન શ્યામ આઓગે.
 કિશોરી લાલકી આવાઝ ખાલી જ નહિ સકતી.

બ્રહ્માનંદભજનમાલા. - ખરહંસ. તાલ. ધમાલ

નાથ કૈસે દુપટ્ટીકે ચીર બઢાયે
 જાંઠે દેખ સખી ખીસમાયે—ટેક નાથ
 કૌરવ પાંડવ મીલ આપુસમેં જુવા ખેલ રચાયે
 ડાર કપટા પાસા શકુની પાંડવ રાજ્ય હરાયે
 દુપદસુતાકે ખીચ સભાકે નગન કરજુકે લાયે
 દ્વારકાનાથ લાજ રખ મેરી તુમખીન કૌન સહાયે
 દુઃશાસનને પકડ કેશસે ચીર બદનસે હટાયે
 ખેંચત ખેંચત અંત ન આયો અંખર ઢેર લગાયે
 લીખ દ્રોણ કજ્જુ દુર્યોધન સખ મનમેં શરમાયે
 બ્રહ્માનંદ જીનકે હરિ પાલક તિનકો કૌન દુખાયે

મનહરખંસી—

કૃષ્ણજીને જન્મ લીધા સારે ખુલ ગયે જલકે તાલે
ખન્સી બજતીના રયામ બીના, તાર બીના-કૃષ્ણજી
પ્રતાનાકા સ્તાન ચુસકે તેને ઉસમા બાનસે મારી-ખન્સી
ગવાલો સંગ ખેલતે હુવે તુને છાલ જમનામેં મારી. ખન્સી
કાલીનાગ નથકે પ્રભુ તુને ફણ ફણ નાચ દીખાયા-ખન્સી
ગોરા રંગ રયામ હો ગયા મારા રોપને જવ કુકારા-ખન્સી
યશોદામૈયા ડરગ થી જવ રૂપ બીરાટ દીખાયા-ખન્સી
કંસને થા બુદ્ધમ કીયા હિસકો કેશ પકડકે મારા-ખન્સી
ભકતોંકે પ્રેમમેં આ તુતો માખણ ચોર કહાયા-ખન્સી
કિશોરી મન હરણકો, વૃંદાબનમેં રાસ રચાયા-ખન્સી

બ્રહ્માનંદજીન માલિકા—ગજલ-તાલ ૩

ઈશ્વરકો જાન બંદે માલિક તેરા વહી હે
કરલે તું યાદ દિલસે હરજામેં વો સહી હે
ભુમી અગન પવનમેં સાગર પહાડ બનમેં
ઉસકી સખી ભુવનમેં છાયા સમારહી હે
ઉસને તુએ બનાયા જગ ખેલ હે દિખવાયા
તું કયોં ફિરે ભુલાયા ઉમર બિતા રહી હે
વિષયોંકી છોડ આશા સખ જુઠ હે તમાશા
દિન ચારકી દિલાસા માયા પ્રસા રહી હે
દુનિયાંસે દિલ હટાકે પ્રભુ ધ્યાનમેં લગાલે
બ્રહ્માનંદ મોક્ષ પાલે તનકા પતા નહી હે

મનહરખંસી— રાગ-કવાલી.

ગયે મથુરાકો તજ મોહન કહાં ઘરખાર કર યેઠે,
 કહેં દુઃખ દર્દ હુમ કિસસે કહાં મનમાર કર યેઠે;
 સમાયા કંસકે જીલ્લોને સખકો માર ડાલા હે,
 મુનાઇ હમ કરે કીસસે કહાં મનમાર કર યેઠે.
 તડપતી ગોપીયાં સારી બીલકતી ગોવે હે ભારી,
 ઉઠું અખ છોડ કર મોહન કહાં ઘરખાર કર યેઠે;
 હુઆ ખીરાન બ્રીદ્રાખન જહાં તુમ રાસ કરતે થે,
 હમારા પ્રેમ તજકર અખ કહાં સરકાર ખન યેઠે.
 પડી સુની યહાં પરહે વોહ સારી કુંજકી ગલીયાં,
 કનૈયા તુમ કહાં અખજા નયા બાજાર કર યેઠે;
 કબી રહેતે હો કુખજાંકે કલી રાવાસેં રમતે હો,
 મુરા કર ચિત્ત હુમ સખકા અખ અખે ચાર કર યેઠે.
 પતા મીલતા હે અખ તેરા કહાં કોઇ ગામ ગોકુલમેં,
 જલીસે હમલી એ નટવર યહી ઇકિરાર કર યેઠે;
 કિશોરીલાલ દુઃખ સારેં કહેં ગીરધરસે જા કરકે,
 સંકરકા ખાંચ કર બીસતર તલી તૈયાર કર યેઠે.

અક્ષાનંદભજનમાલા. રાગ, જગલા તાલ ૩

જય શંકર કેલાસપતી શીવ પૂરણ અક્ષ સદા અવિનાશી ૨૬-જય૦
 અંગ વિભુતિગણે મુડમાલા શીશ જટા જતંગંગબીલાસી-જય૦
 ચંદ્રકલા મસ્તકપર સોહે ત્રીન નયન ત્રૈલોક્ય વિનાશી ૨ જય૦
 કન્ધશીશુલ પહરે મૃગછાલા સંગ મસ ગીરીજા નીત દાસી ૩ જય૦
 અક્ષાનંદ કરો કરુણાં પ્રભુ ભવભંજન ભક્તન મુખરાશી ૪ જય૦

મનહરખંસી— મનહર-લેરવી.

તરસ્તા હરઘડી દીલ હે કહીં દીલદાર મીલજાય,
ખીચા જાતા હે મન અસપર કહીં વો યાર મીલજાય.
પપીહે કીતરેહુ લગી ચેહુ પ્યાસ રેહેતી હે,
મેરે દીલખરકે દર્શનકા જરા એક જામ મીલજાય.
શવો દિન હિજરમેં હિસકે તડપતા હરઘડી હું મેં,
મીટા હું અરકી ઉલકતમેં કહીં દીદાર મીલજાય.
હજારો તીર સીનેમેં છુપે અરકી જુદાધકે,
મેરે જખમેંકી મરહુમકા કહીં ગમ ખવાર મીલજાય.
ઉઠા રૂખ પરસે અખ પરદા મેરે દીલદારના તરસા,
કિશોરી લાલકો દર્શન સરકાર મીલજાય.

અશ્વાનંદભજનમાલા-રગ, તાલ ધમાલ

કયા બુલિયા દિવાને દુનિયાંમેં સાર નહી
દિન ચારકા તમાશા આખિર કારંર નાહી ટેક
રાખ વજીર રાની પડિત સુખીર જાની
સખ હોમએ હેં પ્રાનીં જનકા શુમાર નાહી
મુરજ વા ચાંદ તારે સાગર પહાડ ભારે
હોવેંગે નાશ સારે તનકા આધાર નાહી
દુનિયાંસે હોય ન્યારા સતસંગ કર પિયારા
મુન જ્ઞાનકા વિચારા નરજન્મ હાર નાહી
ભવસિંધુ નીર ભારી હરિનામ પાર તારી
અશ્વાનંદ મોક્ષકારી દિલસે નિસાર નાહી

મનહરખંસી—

રાગ—મેરે મોલા યુલાલો.

સ્તુતિ મહાવીરકી.

રાહ-પડ રહી નૈયા હે ગહિરે દુઃખ પારાવારમે,
આ સંભાલો નાવ મેરી જ રહી મજ ધારમે;
દીનહું મેં ગરીબ હું નીજ કર્મસે લી કોણ હું,
બળ નહિં દુર્મળ હું મેં ઔર શક્તિસે લી હીન હું.

—મહાવીર શરણમેં લગા લેના, જરા બદલી કૃપાકો લગા દેના.

રાગને ઔર શોકને નિર્બળ ક્રિયા લાચાર હું,
બલ મુઝે બલવીર દો મેં દુઃખસે બેબાર હું;
પ્રાણ સીતા ઔર ભરતકે તેં બચાવે ખીર લી,
દે કે જીવનદાન લક્ષ્મણકો બચાવા ખીર લી.
મેરે તાપ કો નાથ મીઠા દેના—જરા બદલી. કૃપાકી

ગાદ માત સુમિત્રાકી ઔર ઉર્મીલાકે સુરતાકો,
બાર સંકટસે છુટા ઔર તેં બચાવા રામકો;
ગાદમેં ભે લક્ષ્મણકો યે કહા બલ કીશસે,
ચુક નહિ સકતા પુરુહાર! રૂણ હમારા શીપસે.
મેરી ખીગડી હુધકો બના દેના—જરા બદલી કૃપાકી

દુઃખ પારાવારમેં હે યેહ કિશોરી લાલ લી,
તાકાત સંજીવનીકો હૈ પડા ખીમાર લી;
દ્રોણ પર્જતસે ઇસે બી લાકો દો સંજીવની,
જાગ જાગા ચીલેગી જામ ઇસે સંજીવની.
ઇસે ભક્તિકા દાન દીલા દેના—જરા બદલી.

મનહરબંસી—

રાગ—મેરે મૌઠા

ઘન રયામ તેરી ભારત મેં યાદ હો રહી હે,
 હરદીસ બહર બસરમ ચેહ પુકાર હો રહી હે,
 કેન તેરે સીવા સંકટસે અચાસે આજ.
 કામચે દિલમેં સનમ ખાનચે દિલમેં મેરે,
 મરજદેં હેં તેરી તેરે હે શીવાસે આજ.
 જબસે તું રોકે ગોકુલસે ગયા મથુરા,
 તખસે અંધેર હે આંખોમેં ઊજાસે આજ.
 અપને ભક્તોંકા દીલ ન દુખાયા કરો.
 જરા પ્રેમકા પાઠ સુનાયા કરો.
 કેનસી કુંજમેં છુપેહો મોહન,
 કુંઠતે ફીરતે હેં તુજકો તેરે ગવાસે આજ.
 અપને ઘરકા પતા તો ખતાયા કરો-અપને.
 હિંદ વાસે સો રહે ગફલતકી ગહેરી નોંદમેં
 તુમ ભી સોચે હો ક હૈયા અપને સાગર ક્ષીરમેં
 જસ મનોહર માંસુરીને બસકીયા ત્રીભુવન કોથા,
 જસ તેરી ગીતાને અર્જુનકા શીખાયા જ્ઞાન થા,
 ઊસી ગીતાના પાઠ સુનાયા કરો,
 જરા પ્રેમ ભક્તપેં લાયા કરો-અપને.
 ગજકો જો તે છુડાયા ગરડ બાહન છોડ કર,
 અબ કિશોરકીભી નૈયા ફીર બચાઓ આનકર,
 ઇસકી નૈયાકો પાર લગાયા કરો.

અક્ષાનંદભજનમાળા—ગજલ-તાલ ૩

જીવરકો દેખું જહાકો દેખું
 તું એક મુઝકો દિખા રહ્યા હૈ—ટેક
 જીમી પે તું હૈ જગનમેં તુંહૈ-પવનમેં પાની
 જગનમેં પુરણ વો ચાંદ સુરજ સિતાર
 વિજલીમેં તેલ તેરા સમા રહ્યા હૈ ૨ જીમી૦
 નદી સમુંદર પહાડ જંગલ-ન ખાલી તુઝસે
 જગા હૈ કોઇ-ચરા અચરમેં વો નાર નરમેં
 સ્વરૂપ તેરા સુના રહ્યા હૈ ૨ જીમી૦
 મિલે ન આદિ ન અંત મુઝકો-ન મધમ તેરા
 દિશામેં ચારો-સમસ્ત દુનિયાંકો તું નિરંતર
 કલાસેં તેરી ચલા રહ્યા હૈ ૩ જીમી૦
 ન વેદ અંથા ન સર્વ પંથા-ઋષી મુનીશ્વર
 ન પાર પાવે-અક્ષાનંદા પરમ આનંદા જગત
 સારેમેં છા રહ્યા હૈ ૪ જીમી૦

અક્ષાનંદભજનમાલા. રાગ, જંગલા તાલ ૩
 નારાયણ મૈ શરણ તુમારીદયા કરો મહારાજ હુમારે—ટેક ના૦
 માન તાત સુત દાર સહોદર કોઇ ન આવત કાજ હુમારે ૧ ના૦
 ભવસાગરજલ દુસ્તર ભારી તુમરે ચરણ જહાજ હુમારે ૨ ના૦
 પાપ અનેક કિયે જગમાંહીં તુમરો હૈ અમ લાજ હુમારે ૩ ના૦
 અક્ષાનંદ દયા તુમારીસે સખ દુખ જાવત ભાગ હુમારે ૪ ના૦

બ્રહ્માનંદસજ્જનમાલા—રેખતા, તાલ દાદરા

ધૈર્ય તેરે દરબારકી મહિમા અપાર હે
ખંદા ન સકે જન તેરા કયા વિચાર હે
પૃથ્વિ જલોંકે બીચમેં કિસ આસરે હે ખડી
સુરજ વા ચાંદ ધૂમતે કિસકે આધાર હે ૧
સાગર ન તીર લાંઘતે સુરજ દહે નહી
ચલતી હવા મર્યાદસે કિસકે કરાર હે ૨
ભૂમી બિછા હે બિસ્તરા નદિયોંમેં જલ લરા
ચલતી હવા દિન રાતમેં જીવન અધાર હે ૩
ફલ ફુલ અન્ન શાક કંઈ મૂલ રસ ભરે
ધૂત દૂધ દહી ખાન પાનકી બહાર હે ૪
પિતા હે તું દયાલુ તેરે બાલ હુમ સખી
બ્રહ્માનંદ તુઝે ધન્યવાદ વાર વાર હે ૫

પત્ર-પુષ્પ— રાગ-બાઘેશ્રી-તાલ-તીનતાલ

પ્રભુ તુમ અપનો મિરદ સંભારો
અધમ ઉધારલુ નામ ધરાયો, અખ જનિ તાહિ બિસારો
મોસોં અધિક અધમ યા જગમહું પાપિનમહું સરદારો
કુંઠ કુંઠ જગ અધ અતિ કીન્હે, ગનત ન આવે પારો
મેરે અધકો લિખત તિખાવત, ચિત્રગુપ્ત પચિ હારો
તઉત આયો અન્ત અધનકો છાંડી કલમ બિચારો
અખકોં અધમ અનેક ઉધારે, મો સોં પદ્મો હારો
નામકી લાજ રખો અપનેકી, મત ખોઓ પતિયારો

પત્ર-પુષ્પ— રાગ-લીમપલાસી તાલ-ત્રીનતાલ.
નાથ ! અખ કેસે હો કલ્યાણ

પ્રભુપદપંકજ—વિમુખ નિરંતર રહતે પામર પ્રાણ
પરમુખકાતર મહામલિન મન ચાહત પદ નિર્વાણ
સાથ અહિંસા પ્રેમ દયા સખ કરે ગયે દૂર પ્રયાણ
લગા હૃદયમેં દેષ ધૃષ્ટા હિંસાકા બેધક બાણ
લોક બુદ્ધિસે ભરા હૃદય સખ ભાંતે હુઆ પાપાણ
આત્મભાવના ભૂત વૈર પર સદા ચઢાતા શાણ
લગા કામના-ભૂત-ભયાનક મિટા ધર્મ પરિમાણ
ઉભયબ્રજ હુઆ ખનકર અખ 'પશુ બિનુ પૂંછ વીષાણ'
શ્રુતી સ્મૃતીકી કરતા અવેહવા પઠતા નહીં પુરાણ
પ્રભો ? પતીત ઇસ અધમ દિકા તુમહીં કરો પરીત્રાણ
શ્રીપ્રદ્યાનંદસજનમાલા-ગજલ. તાલ ધમાલ

મુસાફિર જાગતે રહના નગરમેં ચાર આતેહે-ટેક
સંભાલો માલ અપનેકો બાંધકર ઘર સિરાનેમેં
જર સી નીંક ગપ્પલામેં અપટગઠડી ઉઠાતે હે
કપટકા હે ચહાં ચલના સખી વ્યાપાર દિનરાતી
દિબાકર મૂરતેં સુંદર જાલમેં વો ફસાતે હે
કબી કિસક નહી કરના ભરોસા ઇસજગાદિલમેં
લગાકર પ્રીત મતલબસે ફેર પલમેં હટાતે હે
ઠિકાના હેં નહી કાયમ કિસીકા ઇસસગાયેમેં
વો પ્રદ્યાનંદ દિનદિનમેં સખીચલ ચલકે જાતે હેં

અહ્માનંદલજનમાલા. — રાગ. ગઢલ. તાલ ધમાલ

કૃષ્ણ ધર નંદકે આયે સિતારા હો તો એસા હો
 કરે સખ પ્રેમસે દર્શન દુલારા હો તો એસા હો
 બકાસુરકો મસત ડારા પૂના જનસે મારી
 કંસકો કેસસે ખેચા ખીજારા હો તો એસા હો
 કુલ પાનીકે અંદરસે નાગકો નાથ કર લાયે
 ચણુ ફણુફણુપે ધર કરકે નચારા હો તો એસા હો
 તીર જમુનાકે જાકરકે બજાઇ અંસરી મોહન
 ચલી ધર છોડ અજનારો પીયારા હો તો એસા હો
 રચાઇ રાસ કુંજનમં મનોહર રૂપ બન કરકે
 દેવ દર્શનકો ચલઆયે દિદારા હો તો એસા હો
 ગયે જખ છોડ ગોકુલકો નહી ફીર લોટકર આયે
 સખી રોતી રહી બનમે કીનારા હો તો એસા હો
 પુરી દ્વારાવતી જાકર મહુન સોનેગો બનવાયે
 હજારો રાનીયાં વ્યાહી પમારા હો તો એસા હો
 કુરે પાંડવ લડે રણમે જીત અર્જુનકી કરવાઇ
 બચાઇ લાજ દુપદી. સહાન હો તો એસા હો
 ઉતારા ભાર ભૂખીકા સીંચાયે ધામ અપનેકો
 વો અહ્માનંદ નીયારા હો તો એસા હો

અહ્માનંદલજનમાલા. રાગ, જંગલા તાલ ૩

નારાયણ જિનકે પરિપાલકતીનકો કૌન દુખાય સકે રે ૧ ના૦
 પ્રહલાદ ભક્તકો ડારા અગનમે રોમ ન એક જલાય સકે રે ૧ ના૦
 ગજકો પકડ આહને ખેંચા હી જલ ખીચ દુખાય સકે રે ૨ ના૦
 દુપદસુતાકી ખીચ સલામ રંચ ન લાજ ઉઠાય સકે રે ૩ ના૦
 અહ્માનંદ જો હુરીગુણ ગાયેસો નિર્ભય પદ પાંચ સકે રે ૪ ના૦

અહ્માનંદભજનમાલા. જંગલા, તાલ

શીવ શીવ શીવ શીવ નામ સુમર નર
 સકલ મનોરથ પૂરણકારી—૮૬ શીવ૦
 રાવણ નામ લીયો દૃઢ મનસે
 સકલ દેવ આજ્ઞા સીધારી ૧ શીવ૦
 નંદીગણ જખ સુમરણ કીનો
 કાલપાશ તત્કાલ નીવારી ૨ શીવ૦
 ઉપમન્યુ મુની કરી તપસ્યા
 દુધ સમુદ્ર કીયો ખડભારી ૩ શીવ૦
 અહ્માનંદ યેહિ વર માંગે
 ભક્તી દાન દીજે ત્રીપુરારી ૪ શીવ૦

અહ્માનંદભજનમાલા. રાગ, જંગલા તાલ ૩

નારાયણો નામ સુમર નર જન્મમરણ દુખ જાય તુમારો—ટેકના૦
 માનુષજન્મ મીલા જગમાંહી દાવ જીતકર ફિર કિમ હુરો ૧ ના૦
 જો પરલોક સહાયક તેરો ઉસ માલીકકો કાહે વીસારો ૨ ના૦
 કાલ ખડા સીર ઉપર તેરે કયા સુખ સોવન પાંચ પસારો ૩ ના૦
 અહ્માનંદ વિના હુરિસુમરણ નહી ભવસાગર હો નીસ્તારો ૪ ના૦

અહ્માનંદભજનમાલા. રાગ, જંગલા તાલ ૩

નારાયણ જીનકે હીરદેમે સો કછુ કર્મ કરે ન કરે રે ટેક-ના૦
 નાવ મીલી જીસકો જલઅંદર બાહુસે નીર તરે ન તરે રે ૧ ના૦
 પારસમણી જીનકે ધરમાંહી સો ધન સંચ ધરે ન ધરે રે ૨ ના૦
 સૂરજકો પરકાશ ભયો જખ દીપકી જોત જરે ન જરે રે ૩ ના૦
 અહ્માનંદ રૂપ જીન જનો કાશીમે જાય મરે ન મરે રે ૪ ના૦

બ્રહ્માનંદભજનમાલા-ખરડંસ. તાલ, ધમાલ

નાથ કેસે નરસીધરૂપ બનાયા
જાસે ભકત પ્રદહાદ બયાયા—ટેક નાથ૦
ના કોઇ તુમરા પીતા કહાવે ના કોઇ જનની જાયા
સ્થંભકેડકર પ્રગટલયેહુરિ યહુઅચરજતેરીમાયા
આધારૂપ ધરા પ્રભુ નરકા આધા સીંહ સુહઃયા
હીંણુકશીપકો પકડધરણમેં નખસે ફાડ ગીરાયા
ગર્જન સુનકર દેવલીકસેં બ્રહ્મ દિક સખ આયા
હાથ જોડકર વિનતી કોની શાંત સ્વરૂપ કરાયા
અંતર્યામી સર્વ વ્યાપક મધ્યર વેદ બનાયા
બ્રહ્માનંદ સત્યકર સખકો યહુ પરમાજુ દીખાયા

બ્રહ્માનંદભજનમાલા-ગજલ, તાલ-ધમાલ

પ્રકીરી મેં મળજીસકો અમીરી કયા બિચારી હે-ટેક
તજે સખ કામ દુનિયાંકે પ્રિકર ઘરખારકે છુટે
સદા એકાંતમેં વસા યાદ પ્રભુકી પિયારી હે
નહી નૌકર કિસી જનકે ન દિલમેં લાલસા ધનકી
સણુરી ધારકર મનમેં ફિર જંગલ બિહારીહૈ
મિલા સતસંગ સંતનકા ચલે નિત જ્ઞાનકી ચરચા
પિછાના રૂપ અપનેઠો દ્વૈત સખ દુર ટારી હે
સખી જગ જીવસેં પ્રીતી બરાબર મન અપમાના
વો બ્રહ્માનંદ પુરણમેં મગન દિનરૈન સારી હૈ

(ભૈરવી)

એકજ દે ચિનગારી,
મહાનલ ! એક જ દે ચિનગારી.
ચક્રમક લોહું ઘસતાં ઘસતાં;
ખરચી છાંદગી સારી:
જામગરીમાં તણખો ન પડ્યો,
ન ફળી મહેનત મારી,
મહાનલ ! એક જ દે ચિનગારી.
ચાંદો સજગ્યો સૂરજ સજગ્યો,
સજગી આલ-અટારી,
ના સજગી એક સગડી મારી,
વાત વિપતની ભારી,
મહાનલ ! એક જ દે ચિનગારી.
થંડીમાં મુજ કાયા થથરે,
ખૂટી ધીરજ મારી;
વિશ્વાનલ ! હું અધિક ન માણું-
માણું એક ચિનગારી,
મહાનલ ! એક જ દે ચિનગારી.

હરિહરભાઈ.

સમાપ્ત.

ખાસ સંગ્રહ કરવા લાયક પુસ્તકો !

મહાભારત (વસ્તુબદ્ધ ૧૮ પર્વ મ્હોટું)	કી. રૂ. ૬-૦-૦
અભેમન્યુનો ચક્ષુવો (વસ્તુબદ્ધ)	કી. રૂ. ૦-૮-૦
સંતસમાજ ભજનાવળી મ્હોટી	કી. રૂ. ૧-૦-૦
..... નાની	કી. રૂ. ૦-૮-૦
સત્યનારાયણની કથા મોટા અક્ષર	કી. રૂ. ૦-૪-૦
જ્ઞાનમાળા-શીક્ષામાળા.	કી. રૂ. ૦-૪-૦
હનુમાન ચાલીશા સંપુર્ણ	કી. રૂ. ૦-૨-૦
ભજનાવળી અસ્સલ	કી. રૂ. ૦-૨-૦
ધ્રુવ આખ્યાન	કી. રૂ. ૦-૨-૦
રામનામ ભજનાવળી	કી. રૂ. ૦-૪-૦
શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા પાકી	કી. રૂ. ૦-૧૨-૦
સુડા મ્હોતેરી-મોટી વાર્તા	કી. રૂ. ૨-૮-૦
લાખ રૂપિયા (ડીટેક્ટીવ નોવેલ)	કી. રૂ. ૦-૮-૦
ચાલાક ચોર (... ..)	કી. રૂ. ૦-૧૨-૦
ડાક્ટર કે ડાકુ (... ..)	કી. રૂ. ૦-૧૨-૦
બેકર (... ..)	કી. રૂ. ૦-૮-૦

એ શીવાય બીજાં દરેક જાતનાં પુસ્તકો છુટક તથા જન્મ્યાખંધ મળશે.

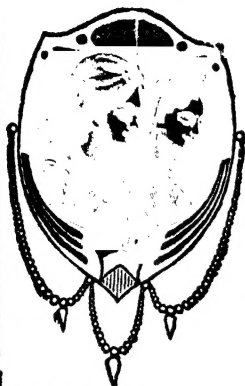
મળવાનું ઠેકાણું:—

કાગળી મહમુદ એન્ડ મહમદભાઈ

ઠ. ટાવર શાહ-અલ્લાયાની વાડી સામે-સુરત.

તૈયાર છે ! તાકીદે મંગાવો !! વહેલો તે પહેલો!!!

૩૫૬
સુંદરી

ધ્વજ પ્રકાશે ઝળળ કુસંબી
પ્રેમ-શૌર્ય અંકિત;-
તું ભણવ ભણવ નિજ સંતતિ
સહુને-પ્રેમ-ભક્તિની રીત;-
ઉંચી તુજ સુંદર જાત,
જય જય ગરવી ગુજરાત,-

અથવા:- પરાધિન ગુજરાત

આજ સુધી કદી ન જાણેલું અને ન બહાર પડેલું એવું સુંદર સાહિત્ય, પાને પાને રશ ઝરે, દેશ પ્રેમનાં ઝરણાં વહે, રાજ અને પ્રજાનો ધર્મ સમજાય, સ્વામિભક્ત સેવકોનું કર્મ સમજાય, આજની સ્ત્રીશક્તિના ઉજ્જવિલસા અભિલાષોનાં દર્શણ થાય. વિષયનાં કુપમાં બાન ભુલેલા રાજાનો પ્રભ અને દેશને માટે હૃદય પલટો દેખાય, સાચાં પ્રેમીનો પ્રેમ પરખાય, રાજ્ય અને દેશને ખાતર આપતાં ભોખની ભાવના સત્યવાય, સહનશિલતા અને ત્યાગથી અહિંસા ધર્મનો મર્મ સમજાય, જુના ઇતિહાસનાં નવા પાના સમજાય એ બધું જાણવું હોય તો જરૂર ખરિદો, રૂપસુંદરી એ મહામંત્રિ માધવની પત્ની અને એનાં મોહમાં અંધ બની પાટળપતી કરણ વાધેલાએ ગુજરાતને પરાધિન બનાવવા ક્રેવાં વિનાશનાં મુળ રોપ્યાં-વધુ તો વાચો ત્મારેજ.

કંઈ કંઈ ચિત્રો સાથે છતાં કીમત માત્ર આર આના.

મળવાનું ક્રેણું:-

કાગઝી મહમુદએન્ડ મહમદભાઈ બુકશીપર્સ
ઠે. અલાયાની વાડી સામે-ટાવર રોડ-સુરત.

